

Η ΜΕΛΙΣΣΑ

ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Β'. κατὰ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΝ.

Περὶ τῆς ἐν Σύρῳ Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοικῆς
ἐταιρίας.

Πολλοὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι βιοούντων Ἑλλήνων ἀκούουσι μὲν τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοικὴν ἐταιρίαν καὶ χαίρουσιν ἐπὶ τῇ ὑπάρξει αὐτῆς, ὡς καλῆς τινος ἐθνικῆς ἐπιχειρήσεως, εἶναι ὁμῶς ἀδύνατον νὰ ἐκτιμῶσι κατ' ἀξίαν καὶ τὰ εὐεργετήματα, ἅπερ παρέχει εἰς τὴν πατρίδα ἢ ὅλως ἐμπορικὴ φαινομένη αὕτη ἐπιχειρήσει. Ἡμεῖς αὐτοὶ, καίτοι πολλάκις καὶ εἰς μακρυνὰ μάλιστα μέρη δι' ἄλλοεθνῶν ἀτμοπλοίων ταξειδεύσαντες, καὶ δυνάμενοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον νὰ εἰκάσωμεν τὸ χρῆσιμον τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας, ἦτο ὁμῶς ἀδύνατον νὰ ἐκτιμῶμεν αὐτὸ κατ' ἀξίαν, ἂν μὴ ἐταξειθεύωμεν τελευταῖον μέχρι Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοικὴ ἐταιρία δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὸ κέρδος ἐκεῖνο, πολὺ ἢ ὀλίγον, τὸ ὁποῖον λαμβάνουσιν οἱ μέτοχοι, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἀναποφεύκτου οὐσης καλῆς ἰδέας, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ λάβῃ ὁ ἔξω κόσμος περὶ ἡμῶν. Ἄπας δὲ ὁ ἔξω κόσμος ἀδιαφορεῖ ἂν ᾖ καιρῶδες ἢ ἄκαιρῶδες ὁ Γιάννης ἢ ὁ Κώστας καὶ οὐδὲ φροντίζει νὰ

μάθη τὸ ποῖος διευθύνει τὰ οικονομικά, ἢ τὰ ἐσωτερικά, ἢ τὰ στρατιωτικά ἢ τὰ ναυτικά τοῦ Κράτους, — διότι οὔτε ὑπάλληλος θέλει νὰ γείνη οὔτε βουλευτὴς ἢ πληρεξούσιος νὰ ἐκλεχθῆ, — ἐνδιαφέρεται ὁμως μεγάλως ἂν δύναται νὰ ταξειδεύῃ ἀσφαλῶς καὶ ἐν ἀνέσει καὶ μὲ ἑλληνικά ἀτμόπλοια, καὶ μὲ Διγγεῶς ὄμμα μᾶς κατασκοπεύει διὰ νὰ μάθη, ἐὰν ὁ τόπος μας παράγη κρασί ἢ ἔλαιον, μέταξαν ἢ θάμβακα, σίτον ἢ ζῶα, ἂν δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν μὲ τὰ προϊόντα μας ἢ ἔχωμεν ἀνάγκην καὶ ξένων, ἢ τούναντίον ἂν δυνάμεθα νὰ κάμωμεν καὶ ἐξαγωγὴν, καὶ διὰ τίνος ἢ εὐκολίας δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ταύτην, καὶ ἂν ὁ τόπος μας παρέχῃ ἰκανὴν ἀσφάλειαν, ἵνα προκαλέσῃ τὸν συναγωγισμὸν τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων καὶ ἐπιχειρήσεων.

Ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοικὴ ἐταιρεία λοιπὸν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ δεσμός, ὁ συνδέων πρὸς ἀλλήλους τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὁ εὐκολύνων τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεις. Περιττὸν δὲ εἶναι νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὅσον τιμιώτερον ἀσφαλέςτερον καὶ ἀνετώτερον γίνεται ἡ συγκοινωνία αὕτη, τόσον πλείοιτεροι ἀναπτύσσονται μετὰ τῶν λαῶν καὶ λαῶν σχέσεις, καὶ τόσον μεγαλειότερα διεγείρεται συμπάθεια ὑπὲρ τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες λαμβάνουσι τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὰς τοιαύτης φύσεως ἐπιχειρήσεις. Καὶ δὲν γνωρίζομεν ἄλλο μέσον συντελεστικώτερον καὶ δραστικώτερον τούτου πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς συμπαθείας τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἢ πάντες γινώσκουσι πόσον φανατικῶς ἐμισοῦντο πρὸ ὀλίγων ἐνιαυτῶν πρὸς ἀλλήλους οἱ διαφόρου θρησκείματος λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς. Πολυλάκις τῶ ὄντι πρότερον οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ γκισοῦρ ἢ γιαουδῆ ἠνέχοντο ν' ἀκούσωσιν οἱ Τούρκοι τῆς Ἀνατολῆς, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ Ἕλληνας ἢ οἱ Ἰουδαῖοι σπανίως σχεδὸν συνεταιρίζοντο μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ ἔτι σπανιώτερον συνεταξίδευον. Σήμερον δὲ εἶναι λίαν εὐχάριστον καὶ συγκινητικὸν συνάμα τὸ νὰ βλέπῃ τις ἐν τῷ αὐτῷ ἑλληνικῷ ἀτμοπλοίῳ συνταξιδεύοντας, συντρώγοντας, συνομιλοῦντας καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοφρονομένους Ὀθωμανοὺς, Ἀρμενίους, Ἰουδαίους, Ὀρθοδόξους χριστιανοὺς, Ἄγγλους, Γάλλους, Γερμανοὺς καὶ Ἕλληνας,

Κατὰ τὸ τελευταῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει ταξειδίῳ μας ὑπῆρξαν μάρτυρες σκηνῆς τινος λίαν εὐφροσύνου. Ἀπὸ μὲν τῆς Χίου ἐπεβιβάσθη ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ «*Εὐνομία*» Ὀθωμανὸς τις Μουλᾶ Τζελάλης, ἴσως ὁ πλέον πεπαιδευμένος μετὰ τῶν Τούρκων. Ἀπὸ δὲ τῆς Σμύρνης ἐπεβιβάσθησαν ὁ ἐν Κωνσταν-

τινουπόλει νεωστὶ διορισθεὶς γενικὸς πρόξενος τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Κ. συζύγου του, εὐπατρίδης τις Βέλγος μετὰ τῆς Κ. συζύγου του, ὁ περιώνυμος Καραοσμάνουγλος ἐκ Μαγνησίας, καὶ διάφοροι ἄλλοι ἐπίσημοι Ὀθωμανοὶ διὰ τῆς ἀξιοπροποῦς συμπεριφορᾶς τῶν ὀπλοάρχων Κ. Ἀγγελικάρως καὶ σύμπαν τὸ πλήρωμα ἠγχαρίστησαν τοὺς πάντας. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τραπέζης ἐκάθητο ὁ πλοίαρχος· τὰ δεξιὰ δὲ καὶ τὰ ἀριστερὰ αὐτοῦ κατείχον οἱ εὐρωπαῖοι· τὰ δὲ κατέναντι αὐτοῦ οἱ Ὀθωμανοὶ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ τῶν εὐρωπαίων ἐχρησιμεύομεν ἡμεῖς διὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητός μας τρόπον τινὰ ὡς διάμεσον ἢ ὡς σύνδεσμος, συνδέων καὶ μέλλων νὰ συνδέσῃ σφιγκτώτατα τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Δύσεως. Τί δὲν ἐγένετο ἐν τε τῷ ἀτμοπλοίῳ καὶ ἐπὶ τοῦ γεύματος καὶ προγεύματος, ἵνα εὐχαρισθηθῶσιν οἱ πάντες; ἐννοεῖται δὲ, ὅτι τὴν πρώτην θέσιν τῶν ἐδεσμάτων κατεῖχε τὸ βρσηπιφ καὶ τὸ Μπουτινον, δὲν ἔλειψαν ὁμως οὔτε τὸ λίαν ἀσπαστὸν παρὰ τοῖς τούρκοις πιλάφι οὔτε διαφόρων ἄλλων εἰδῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρσεντὰ εἰς πάντας ἐδεσμάτα καὶ γλυκύσματα. Ἀλλ' ὅσον ἐπουσιῶδες θὰ φανῆ ἴσως τοῦτο εἰς σπουδαίους ἄνδρας τοσοῦτον σημαντικὸν θὰ φανῆ τὸ ἀκόλουθον.

Σύμπτῃ σχεδὸν αἱ θέσεις τοῦ ἀτμοπλοίου ἦσαν ἔμπλοιο, ἐν δὲ τῷ καταστρώματι μετὰ δυσκολίας εἰ δυνατό τις νὰ κινηθῆ ἔνεκα τῆς πληθύος τῶν ἐπιβατῶν· πολλοὶ τούτων ἦσαν Ὀθωμανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι, ἐν οἷς δὲν ἔλλειπον καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ· ἡ δὲ βροχὴ ἦτο ῥαγδαίω-τάτη καὶ ἡ τοικυμία μεγάλη· ἐπὶ τοιαύτης δὲ δυσχερείας ὁ πλοίαρχος ἔλαβε τοιαύτην πρόνοιαν, ὥστε οὐδεὶς σχεδὸν ἐπιβάτης ἐβράχη καὶ οὐδεὶς ἐκρύωσε. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἔκαμε τοσαύτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ὥστε ἰδίως ὡσὶν ἠκούσαμεν τὸν πλέον πεπαιδευμένον τῶν τούρκων, τὸν Μουλᾶν Τζελάλην, τὸν πολυλάκις καὶ καθῶν εἰς διαφόρους σημαντικὰς ἐπαρχίας χρηματίσαντα, νὰ ὑποσχεθῆ, ὅτι οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ θὰ ταξειδεύῃ μὲ ἄλλα ἀτμόπλοια, ὡσάντις δύναται νὰ μεταχειρισθῆ τὰ ἑλληνικά. Ἰσως δὲ νομίσει τις, ὅτι τοιαύτην ὑπόληψιν χαίρει μόνῃ ἡ *Εὐνομία*· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐξῆς περιστατικῷ ὑπῆρξάμεν μάρτυρες αὐτόπται ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ *Πατριδι*.

Ἀποδύται τινὲς, κατὰ δυστυχίαν ὑπήκοοι Ἕλληνας, μάλιστα ἀπαλλαγέντες τῶν φυλακῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀποπεμπόμενοι τῆς Τουρκίας, ὠφελθέντες ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐν

τῷ καταστρώματι ἐπιβατῶν, ἐν καιρῷ νυκτὸς ἔκλεψαν παρ' ἐνὸς ἑβραίου τὸ θαλάντιον, ἔχον ἐβδομήκοντα λίρας τουρκικᾶς· διανεχθέντες δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ τῆς διανομῆς, συνελήφθησαν ἐπ' αὐτοφρόνῃ ὑπὸ τοῦ σκοποῦ τοῦ πλοίου. Κοιμωμένου δὲ τοῦ πλοίαρχου Κ. Ὀρλάνδου, ὁ ἀξιὸς καὶ τίμιος σκοπὸς ἀγνοῶν τὸν κλαπέντα, παρέδωκε τὰ κατασχεθέντα χρήματα εἰς τὸν λογιστήν. Τὴν ἐπιούσαν ὁ Ἰουδαῖος, μόλις ἐννοήσας τὴν κλοπὴν, ἔταξε δέκα λίρας, ἃς καὶ ἔδωκεν εὐχαρίστως εἰς τὸν δόντα αὐτῷ τὰ χρήματα σκοπὸν· ἀλλ' ὁ ἔντιμος πλοίαρχος, μαθὼν τὸ περιστατικόν, ἐπήνεσε τὸν σκοπὸν καὶ παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ τηρήσῃ μόνον τὰς πέντε λίρας ὡς ἀμοιβήν· τὰς δὲ λοιπὰς πέντε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν κλαπέντα Ἰουδαῖον· περιττὸν εἶναι νὰ παραστήσωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἐκπληξίν τούτου, ἐπὶ τῇ ἐντίμῃ διαγωγῇ τοῦ τε πλοίαρχου καὶ τοῦ σκοποῦ.

Ἡ ἀτμοπλοικὴ λοιπὴν ἑταιρία χρησιμεύει ὡς δεσμός, ἐνώνων τὰς συμπαθείας ὅλων τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ὑπὲρ τῶν ἰδρυτῶν τῆς ἑταιρίας, οἵτινες κατὰ τὰ ἐννεήκοντα ἐννέα ἑκατοστὰ εἶναι χριστιανοί· πᾶν ὅ,τι δὲ ἐπαυξάνει τὴν συμπάθειαν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν συντελεῖ τεραστίως οὐ μόνον εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνάπλασιν καὶ ἀναγέννησιν τῆς Ἀνατολῆς, ἢ καὶ εἰς αὐτὴν πρὸς τούτοις τὴν ἀνακούφισιν τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ἀδελφῶν ἡμῶν· διότι καθ' ἡμᾶς εἶναι ἀδύνατον ὁ τσοῦτοτον εὐχαριστήθεις ἐν τῇ Εὐνομίᾳ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν Μουλᾶ Τζελάλης νὰ μισῇ τοῦ λοιποῦ τοὺς ὑπὸ τὴν Καδικτικὴν δικαιοδοσίαν του χριστιανούς καὶ νὰ θεωρῇ αὐτοὺς ὡς ἀπίστους. Ἄξιον παρατηρήσεως μάλιστα εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς οὗτος ὁ Μουλᾶ Τζελάλης, ὁ ἕνεκα τοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν θρησκευτικῶν μελετῶν αὐτοῦ συνειθίσας ἴσως νὰ μισῇ τοὺς χριστιανούς, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν μᾶς εἶπε τὰ ἐξῆς περίπου· «ἂν ἔχωμεν γινῶσιν ἡμεῖς οἱ Ἀνατολίται καὶ ἐπιθυμῶμεν νὰ μὴ μᾶς ξεγυμνάνουν οἱ Φράγγοι καὶ πλουτίζουν μὲ τὰ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς, πρέπει νὰ ἀδελφωθῶμεν καὶ νὰ μὴ ἐξετάζωμεν ἐὰν ὁ εἰς ὀνομάζεται » Γιάννης καὶ ὁ ἕτερος Χασάνης καὶ ὁ τρίτος Γιαουδῆς, ἀλλὰ νὰ συνεργασθῶμεν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν πόρων τῆς Ἀνατολῆς.» Τοιαύτην φιλοσοφίαν ἀμφιβάλλομεν ἐὰν εἶχον πρὸ πενήκοντα ἐτῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πεφωτισμένῃ Δύσει, ἢ ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ἔχωσι καὶ σήμερον ἔτι ἐν Ῥώμῃ, ὅπου, ὡς γνωστὸν, δὲν ἐπιτρέπουσιν οὐδὲ τὴν ταφήν τῶν ὀρθοδόξων· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Διὰ τὴν ἐκτιμῆσιν δὲ τις κάλλιον τὰ εὐεργετήματα ὅσα παρέχει εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἢ Ἑλληνικὴ ἀτμοπλοικὴ ἑταιρία, δὲν πρέπει νὰ λογιζῇ τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, ἀλλὰ μόλις ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως ἢ ἴσως μόλις ἀπὸ σήμερον· διότι γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἡ ἑταιρία αὕτη ἀμέσως ἀπὸ τῆς συστάσεώς της κατεπολεμήθη θανασίμως ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος, χάριν τῆς Αὐστριακῆς ἑταιρίας τοῦ Λούδ'· ἐπομένως οἱ μέτοχοι δὲν πρέπει νὰ παραξενεύονται ἂν ἕως τώρα δὲν ἔλαβον καὶ μέγα μέρος, τοῦναντίον μάλιστα πρέπει νὰ ἀπορῶσι πῶς ἐδυνήθη ν' ἀντισταθῇ ἡ ἑταιρία αὕτη εἰς πάσας τὰς Ἰησοῦητικὰς δολοπλοκίας τοῦ Ὄθωνος καὶ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ· ὀφείλεται δὲ μέγας ἔπαινος καὶ εὐγνωμοσύνη εἰς τ' ἄχρι τοῦδε διοικητικὰ συμβούλια τῆς ἑταιρίας διὰ τὴν δεξιότητά, μεθ' ἧς διώκησαν τὴν ἑταιρίαν καὶ διεξέφυγον ἐπιτηδείως τὸ ναυάγιον, τὸ ὅποιον τῆς εἶχεν ἐτοιμάσει ὁ Ὄθων ἀπὸ τῆς συστάσεώς της.

Ἄλλως δὲ δὲν εἶναι ἀξιοκαταπρόντος καὶ ἡ ἄχρι τοῦδε ἀνάπτυξις τῆς ἑταιρίας. Αὕτη ὡς γνωστὸν, συνεστήθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1857 μὲ τρία λίαν ἀκατάλληλα ἀτμόπλοια, τὴν *Υδρὰρ*, τὸ *Παρ.ελληνιον*, καὶ τὸ *Αἰγαιον*. Τὸ δὲ 1858 κατεσκευάσεν εἰς Ἀγγλίαν ἕτερα δύο τὴν *Καρτεριαν* καὶ τὴν *Ὀμόροταν*· τὸ 1861 κατεσκευάσεν ἐπίσης εἰς Ἀγγλίαν τὴν *Πατρίδα*, τὴν *Εὐνομίαν*, τὸ *Βυζάντιον* καὶ τὴν *Ἐπάρησον*. Πρὸς ἐπέκτασιν δὲ τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας τοῦ Κράτους ἡ ἑταιρία ἐξητήσατο παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἔλαβεν ἐσχάτως ἐπὶ ἐκτιμήσει καὶ τὰ ἀτμόπλοια *Ἀθῆναι* καὶ *Ἰορία*, ὡς σήμερον ὁ στόλος τῆς ἑταιρίας σύγκειται ἐξ ἕνδεκα ἀτμόπλοιων. Μανθάνομεν δὲ εὐχαρίστως, ὅτι τὸ διοικητικὸν συμβούλιον διανοεῖται νὰ κατασκευάσῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ δύο ἕτερα μεγάλα ἀτμόπλοια πρὸς ἐπέκτασιν τῶν ἐξωτερικῶν γραμμῶν.

Ἡ δὲ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς ἑταιρίας σήμερον εἶναι λίαν εὐάρεστος. Ἐὰν ῥίψῃ τις ὄμμα εἰς τοὺς ἰσολογισμοὺς τῶν ἐπτὰ παρελθόντων ἐτῶν, θέλει ἰδεῖ μετ' εὐχαρίστησεως, ὅτι ἡ ἑταιρία κατὰ μὲν τὰ πρῶτα πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς ἀπώλεσεν ἕνεκα τῶν κατ' αὐτῆς ῥαδιουργιῶν τοῦ Ὄθωνος καὶ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ τὸ τεταρτημόριον σχεδὸν τῶν κεφαλαίων της· κατὰ τὰ δύο ὅμως τελευταῖα ἔτη μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ δημοσίου προσδιορισθεῖσαν ἐτησίως ἐπιχορήγησιν τῶν τριακοσίων χιλιάδων δραχμῶν, αἵτινες χρησιμεύουσι μόνον πρὸς ἀποζημιώσεις τῆς ἑταιρίας διὰ τὰς ἐσωτερικὰς γραμμάς, ἡ ἑταιρία τοσοῦτον ἀνέπτυξε

τάς ἐργασίας καὶ εἰσπράξεις τῆς, ὥστε τὸ ἐξ 920,000 δραχ. παρουσιαζόμενον κατὰ τὸ 1861 ἔλλειμμα, περιορίσθη κατὰ τὸ 1862 εἰς μόνον δραχ. 387,000. Συνάμα δὲ ἐσχηματίσθη καὶ οὐκ εὐκαταφρόνητον ποσὸν ὡς ἀσφαλίστικὸν κεφάλαιον τῶν ἀτμοπλοίων. Μανθάνομεν δὲ εὐχαρίστως ὅτι καὶ αἱ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐργασίαι τῆς ἐταιρίας ἀνεπύχθησαν ἔτι περισσότερον, καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς δύο ἐξωτερικὰς γραμμάς, τῆς μεσημβρινῆς δηλαδή καὶ ἀσιατικῆς Τουρκίας, αἵτινες μόναι φέρουσιν εἰσπράξεις, ἴσας τῶν εἰσπράξεων ὄλων τῶν ἄλλων ἐντὸς τοῦ Κράτους γραμμῶν, ὥστε τὸ καθ' ἡμᾶς θεωρούμεν ἐξησφαλισμένον πλέον τὸ μέλλον τῆς ἐταιρίας. Ἐὰν δὲ δὲν παρέσχεν ἡ ἐταιρία καὶ μέρος ἀνάλογον, τὸ σφάλμα δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς αὐτὴν, ἀλλ' εἰς τὰς κατ' αὐτῆς ραδιουργίας· δὲν ἦτο δὲ εὐκολόν τὸ νὰ διαφύγη τις τοιαύτας ραδιουργίας, ὑποστηριζομένης, το μὲν ὑπὸ τῆς Παπικῆς Προπαγάνδας πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς, χάριν τῶν συμφερόντων τῆς ἐταιρίας τοῦ Λούδ. ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἄλλην ἐποψίν ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος ἡ σημερινὴ θέσις τῆς ἐταιρίας εἶναι ἀνθηροτάτη ἤρξατο τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς μετρία, ὡς εἶπομεν, ἀκατάλληλα ἀτμόπλοια, καὶ σήμερον ἔχει ἕνδεκα, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι ὠραιότατα, καταλλήλοτα καὶ ἀσφαλίστατα, τοῦτεστι ἐν τῷ διαστήματι ὀκτὼ ἐτῶν ἡ ἐταιρία, καίτοι καταρράδιουργουμένη καὶ ὑπὸ ἰσχυρωτάτων ἐχθρῶν πολεμηθεῖσα, ἐτετραπλασίασεν ὅμως σχεδὸν τὰ κεφάλαιά τῆς καὶ ἑδεκαπλασίασεν ἴσως τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς.

Δὲν εἶναι δὲ μικρὸν ἔργον καὶ τὸ ἐν Σύρῳ ἐργοστάσιον τῆς ἐταιρίας, καθὼς καὶ ὁ ναύσταθμος αὐτῆς. Τὸ μὲν πρῶτον χρησιμεύει καὶ θὰ χρησιμεύσῃ τεραστίως πρὸς διάδοσιν κοινωφελῶν καὶ ἀναγκαιοτάτων τεχνῶν εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ πρὸ πάντων τῆς μηχανικῆς. Ὁ δὲ ναύσταθμος χρησιμεύει πρὸς ἐκκαθάρισιν καὶ πρὸς ἐπισκευὴν οὐ μόνον πάντων τῶν ὑπὸ σημαίαν ἑλληνικὴν ἐν Σύρῳ εὐρισκόμενων πλοίων, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλοθενῶν.

Ταῦτα δὲ πάντα ἔπραξεν ἡ ἐταιρία ἀπὸ μικρῶν, ὡς εἶδομεν, ὀρμωμένη, καὶ αἰετοῦτε καταπαλαίουσα κατὰ τῶν ραδιουργιῶν τοῦ Ὄθωνος. Τί δὲ ἠδύνατο νὰ πράξῃ, ἐὰν εἰλικρινῶς ἐπιστατεύετο ἡ τούτῳ ἄριστον δὲν κατερράδιουργεῖτο ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος καὶ τῶν κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεων αὐτοῦ; Ἀλλ' ἤδη πᾶρῆλθε,

νομίζομεν, ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ ἐταιρία ἐθεωρεῖτο ὡς βέβητος ἐκθετον καὶ ἐπῆλθεν εὐτυχῶς ἄλλη, καθ' ἣν ἡ ἐταιρία θεωρεῖται δικαίως ὡς τὸ περιληφένον τέκνον τῆς τε Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, τοῦ Βασιλέως, καὶ τῶν Κυβερνήσεων αὐτοῦ.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἀγαπᾷ τις μόνον ἐπιχειρήσιν τινα διὰ νὰ προάγῃται αὐτῇ. Ἐὰν δὲ ἦναι ἀληθές, ὅτι ἡ Ἑλλὰς καὶ ἄλλοτε, καὶ ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἀγῶνος διὰ τοῦ ναυτικοῦ τῆς ἰδίως καὶ ἐσώθη καὶ ἐδοξάσθη, ἐὰν ἦναι ὡσαύτως ἀληθές, ὅτι ἡ Αὐστριακὴ Αὐτοκρατορία διὰ τῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας τοῦ Λούδ ἰδίως ἀνέκυψεν ἐκ τῶν πολλῶν περιπετειῶν, εἰς ἃς τὴν εἶχον βυθίσει οἱ πόλεμοι, ἐὰν, λέγωμεν, ταῦτα εἶναι ἀληθῆ, εἶναι ἐπίσης ἀναντιρρόητον, ὅτι διὰ μόνης σχεδὸν τῆς ναυτικῆς καὶ τῆς γεωργίας τῆς Ἑλλάδος θὰ δυνηθῆ οὐ μόνον ν' ἀνακύψῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐμερήσῃ, ἢ ἴσως ἴσως καὶ νὰ δοξασθῇ.

Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἅπαντες οἱ τε ἐντὸς τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος καὶ οἱ ἐκτὸς αὐτῆς ἐνοικούντες Ἕλληνας πρέπει ν' ἀφήσωσι κατὰ μέρος πᾶσαν περὶ πρωτοκαθεδρίας λογομαχίαν καὶ ν' ἀσχοληθῶσι σπουδαίως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ναυτικῆς καὶ τῆς γεωργίας. Καὶ περὶ μὲν τῆς τελευταίας ταύτης καὶ ἄλλοτε εἶπομεν τὰ δεόντα καὶ οὐδέποτε θὰ παύσωμεν νὰ ἐπιχειρήμαθαι παρὰ τοῖς δυναμένοις καὶ ἀμεριμῶσι νὰ διαθρέψωσιν ἡμᾶς.

Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῆς ναυτικῆς, ἀπαιτεῖται νὰ λάβῃ τὴν δέουσαν ἀνάπτυξιν ἡ ἀτμοπλοικὴ ἐταιρία, διότι τὰ ἰστιοφόρα πλοία ναι μὲν ἀποφέρουσιν ἀκόμη πλοῦτόν τινα εἰς τὸ ἔθνος, ἀλλὰ τῶν ναυτικῶν ἔθνων τὰ πλούτη καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἰσχὺς κυρίως σήμερον συνίστανται εἰς τὰ διὰ τοῦ ἀτμοῦ πλοία. Διὰ νὰ γείνη δὲ τοῦτο, ἀνάγκη νὰ κατασκευάσῃ ἡ ἐταιρία ὅσον ἐνεστὶ τάχιον καὶ ἕτερα μεγάλα ἀτμόπλοια, ἵνα ἐπεκτείνῃ τὰς γραμμάς τῆς μέχρι Συρίας καὶ Δουνάβου· συνάμα δὲ νὰ πυκνώσῃ καὶ τὰς ὑπαρχούσας ἐσωτερικὰς γραμμάς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατασκευὴ τοιούτων ἀτμοπλοίων ἀπαιτεῖ μεγάλα κεφάλαια, νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον νὰ προμηθευθῶσι ταῦτα, ἐὰν ἡ μὲν Κυβέρνησις ἐγγυηθῇ τόκον πέντε τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ κεφαλαίου δύο ἢ τριῶν εἰςεὶ ἐκατομμυρίων δραχμῶν· τὸ δὲ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἐταιρίας, ἀποταθῆ πρὸς τοὺς ἐξω ὁμογενεῖς, παρ' οἷς χαίρει ἤδη ἱκανὴν ὑπόληψιν καὶ ἐμπιστοσύνην, καὶ οἵτινες ἀπέσχον μέχρι τοῦδε νὰ συμμεθέξωσι σπουδαίως τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως, καὶ ἕνεκα τῶν γνωστοτάτων κατὰ

τῆς ἐπαιρίας ραδιουργιῶν τοῦ Ὄθωνος, καὶ ἔνεκα τῆς ἐξαντλήσεως τῶν προνομιούχων μετοχῶν.

Πιστεύομεν δὲ ἀδιστακτικῶς ὅτι ἡ ἐγγύχους αὕτη ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἦναι τυπικὴ μᾶλλον ἢ πραγματικὴ· διότι καθ' ἡμᾶς ἡ ἐταιρία, καθ' ἣν ἔλαβεν ἤδη καὶ θὰ λάβῃ μὲ τὴν αὐξήσιν τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἀνάπτυξιν, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ παρέχῃ ἀντὶ τοῦ τόκου τῶν 5 0/0, μέροςισμα πολὺ ἀνώτερον τούτου. Ἄλλως καὶ ἂν πρόβηται νὰ δαπανήσῃ τῶ ὄντι κατὰ τι τὸ δημόσιον, ἀναγκαιοτέραν καὶ σκοπιμωτέραν ταύτης δαπάνην ἡμεῖς τοῦλάχιστον δὲν γνωρίζομεν ἄλλην. Καιρὸς εἶναι πλέον νὰ πύξουσιν αἱ φαντασιοπληξίαι μας. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι καὶ τὰ γράμματα συνετέλεσαν καὶ θὰ συντελέσουν μεγάλως εἰς τὴν δόξαν τῆς πατρίδος, ἀλλὰ, πρὶν ἢ φροντίσει τις περὶ δόξης, ἀναγκαιοτάτον, φρονοῦμεν, νὰ φροντίσῃ περὶ ὑπάρξεως· ἄνευ δὲ ναυτιλίας, καὶ γεωργίας, καλῶς ἐνοουμένων, καθ' ἡμᾶς τοῦλάχιστον, εἶναι λίαν δυσχερὲς νὰ ὑπάρξῃ, ν' ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ εὐημερήσῃ ἡ Ἑλλάς.

Ὅπως δὲ σήμερον ἔχουσι τὰ πράγματα ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀντὶ νὰ ἔχωμεν πληθὺν ἀνδρείων ἀξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ οὐκ ὀλίγους ἀξίους ναύτας, σηπομένους ἐν ἀργία καὶ διαθεσιμότητι, ἤθελεν εἶσθαι ἴσως ἀπειράκις σκοπιμωτέρον νὰ μεταχειρίζομεθα τὰ πολύτιμα ταῦτα στοιχεῖα εἰς τὸ ἐμπορικὸν καὶ τὸ δι' ἀτμοῦ ναυτικόν· ἴσως δὲν ἤθελε θεωρηθῇ ὑπερβολὴ καὶ τὸ νὰ προτείνωμεν τὴν κατάργησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν, καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ὑπὸ ἐτέρου ὑπουργείου, περιλαμβάνοντος τὰ δημόσια ἔργα, τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν, καθὼς ἐπίσης δὲν ἤθελε θεωρηθῇ ὑπερβολὴ τὸ νὰ προτείνωμεν καὶ τὴν παραχώρησιν πάντων τῶν πολεμικῶν μας πλοίων εἰς τὴν ἐταιρίαν.

Ἰσως ὑποθέσει τις, ὅτι καταργουμένου τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν, θέλει παραλύσει τὸ πολεμικὸν τοῦ Κράτους ναυτικόν, ἢ θέλουσι παραβλαφθῇ τὰ ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος ἀποκτηθέντα ἀναμφίλεκτα δικαιώματα τινῶν ἐκ τῶν ναύαρχων καὶ τῶν λοιπῶν ἀνωτέρων τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἀξιωματικῶν· ἀλλὰ πρῶτον παρατηροῦμεν, ὅτι διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν καὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας, οὐχὶ μόνον δὲν θὰ παραλύσῃ τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, ἀλλὰ τούναντίον σμικρὸν κατὰ σμικρὸν θὰ καταρτισθῇ τοῦτο· διότι ἐν καιρῷ ἀνάγκης οὐδὲν κωλύει οὔτε δύσκολον εἶναι τὸ νὰ μετασχημα-

τίσῃ τις τὸ ἐμπορικὸν ξύλινον μάλιστα ἀτμόπλοιον εἰς πολεμικόν, χρήματα μόνον ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ χρυσαὶ καὶ ἀργυραὶ σφαιραὶ, τὰς ὁποίας δύναται νὰ συλλέξῃ τις διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, καθ' ὃν αἰῶνα ζῶμεν, εἶναι πολὺ ἀποτελεσματικώτεροι τῶν μολυβδίνων καὶ σιδηρῶν σφαιρῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Τὰς δὲ ἐπωμίδας καὶ χρυσοκεντήτους στολὰς τῶν ναυάρχων καὶ λοιπῶν ἀξιωματικῶν μας θὰ διατηρήσῃ, νομιζόμεν, πολὺ ἀξιοπροπέστερον τοῦ πολεμικοῦ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν. Περιττὸν δὲ εἶναι νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἴσως εἶναι καὶ γελοῖον τὸ νὰ ἔχωμεν τσοσάτην πληθύν ἀξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καὶ νὰ διατηρήσωμεν καὶ ἀνάλογον πολεμικὸν στόλον.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἡ βουλὴ ἢ ἡ Κυβέρνησις δὲν θεωρήσῃ ἀναγκαίαν τὴν κατάργησιν τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν, ἀναγκαιοτάτον ὅμως καθίσταται νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ἀτμοπλοικὴ ἐταιρία· ἢ δὲ Κυβέρνησις ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν πρὸς τοῦτο προσπάθειαν, καὶ πιστεύομεν ἀδιστακτικῶς, ὅτι δὲν θὰ ἀδιαφορήσῃ.

Ἀναγκαιὸν ἐπίσης καθίσταται καὶ ἕκαστος Ἕλληνα, ἐὰν εἰλικρινῶς ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἐπιθυμῇ τὴν εὐημερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, νὰ διαθέσῃ ὅσα δύναται πλεονέτερα χρήματα πρὸς ἀγορὰν μετοχῶν τῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας, ἵνα δυνήθῃ αὕτη καὶ συχνότερα νὰ ἐκτελῇ τὰς ἄχρι τοῦδε γραμμάς τις, καὶ ἄλλας δι' ἄλλων ἀτμοπλοίων νὰ σχηματίσῃ, ἰδίως κατὰ τὴν Συρίαν, τὸν Δούναβιν καὶ τὴν Μαύρην Θάλασσαν· καὶ ἀποροῦμεν, τῇ ἀληθείᾳ, πῶς εὐρίσκονται Ἕλληνες, οἵτινες διαθέτουσι τὰ περισσεύοντα χρήματά των μὲ μικρὰν καὶ ἀσήμαντον ὠφέλειαν εἰς εὐρωπαϊκὰς ἐπιχειρήσεις καὶ δὲν προτιμῶσι ταύτην τὴν ἐθνικὴν, ἣτις καὶ μεγαλειότεραν ὕλικὴν ὠφέλειαν θὰ παρέχῃ, καὶ οὐκ ὀλίγον θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος των· πιστεύομεν δὲ ἀδιστακτικῶς, ὅτι δὲν θὰ βραδύνουσιν οἱ θέλοντες οὐχὶ μόνον νὰ ὀνομάζωνται, ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς νὰ ἦναι Ἕλληνες, νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν εὐδωσίαν τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως.

Ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ δὲ ἤδη καὶ τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἐταιρίας νὰ εἰπωμέν τινα πρὸς διόρθωσιν μικρῶν τινῶν καὶ ἐποουσιωδῶν ἐλλείψεων τῶν ἀτμοπλοίων τῆς. Πρῶτον πάντων τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ὀφείλει νὰ ἐπισκέπτηται ἐπισταμένως ἕκαστον τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἐταιρίας, ἅμα φθάναν ἐν

Σύμφ. Ἐνεκα τῆς ἀδιακόπου σχεδὸν κινήσεως τῶν ἀτμοπλοίων εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συμβαίνωσιν ἐν ἐκάστῳ σχεδὸν ταξιδίῳ καὶ ἐποσειώδεις τινὲς βλάβαι ἢ ἐλλείψεις ταύτας λοιπὸν πρέπει νὰ θεραπεύη ἡ ἐταιρία ἀμέσως, ἵνα μὴ αὐξάνωσι, καὶ ἵνα εὐρίσκωσι πάσας τὰς ἀνέσεις τῶν οἱ ἐπιβάται.

Κατὰ δευτέρον δὲ λόγον ἡ ἐταιρία εἰς τὰ μεγάλας γραμμάς ἐκτελοῦντα ἀτμοπλοία της πρέπει νὰ ἔχη καὶ ἀνὰ ἓνα δόκιμον ἰατρὸν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀνὰ μίαν θεραπενίδα. Διὰ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἐλληνικῆς ἀτμοπλοίας ἤδη ταξειδεύουσι διαφόρων τάξεων καὶ φυλῶν ἄνθρωποι ὁ ἰατρὸς λοιπὸν καὶ ἡ θεραπενίς καθίστανται ἤδη ἀναπόφευκτοι. Καὶ χάριν τῆς ἐταιρίας δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἴσως οὔτε ἀνωφελὲς οὔτε ἀδικὸν νὰ προκαλέσῃ ἡ Κυβέρνησις νόμον, καθ' ὃν, καὶ τὰ ἀτμοπλοία της ἐταιρίας νὰ θεωρῶνται, ὡς θεραπευτήρια, ἐν οἷς νὰ ὑπηρετῶσιν ἐπὶ ἓν τοῦλάχιστον ἔτος οἱ δόκιμοι στρατιωτικοὶ ἰατροὶ, λαμβάνοντες τὰς μὲν νενομισμένας ἀποδοχὰς τῶν ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, μόνον δὲ τὴν διατροφὴν τῶν ἐν τοῖς ἀτμοπλοίοις ὑπὸ τῆς ἐταιρίας κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον οἱ δόκιμοι θὰ δύνανται ἐν τοῖς ἀτμοπλοίοις καὶ τοὺς νοσοῦντας νὰ ἐπισκέπτωνται, καὶ ἐν ἀνάσει νὰ μελετῶσι καὶ προπαρασκευάζωνται εἰς μεγαλύτερον στάδιον, καὶ κόσμον πολὺν καὶ διαφόρους πόλεις νὰ βλέπωσιν· ἡ δὲ ἐταιρία, θὰ ἔχη ἰατροὺς καὶ καλοὺς μάλιστα, χωρὶς νὰ ἐπιφορτισθῇ καὶ μὲ δαπάνας πρὸς μισθοδοτήσιν αὐτῶν.

Θεραπενίδας δὲ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ εὔρη ἡ ἐταιρία μὲ μικρὰν τινα δαπάνην. Καλὸν ἤθελεν εἶσθαι ἐπίσης ἡ ἐταιρία νὰ προτιμᾷ τῶν δυτικῶν προϊόντων τὰ ἀνατολικά, καὶ νὰ μεταχειρίζεται μάλιστα πάντα ἐντὸς τῶν ἀτμοπλοίων της εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ χαρὰ, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη καὶ μᾶς ἐξέφρασεν ὁ Μουλά Τζελάλης, ὅταν ἐνύφθη ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ μὲ κρητικὸν σάπωνα, καὶ ἐσπόγγισε τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μὲ Σύντον προσώπιον, «ἀχ πόσον εὐτυχέστεροι θὰ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Ἀνατολίται, μᾶς εἶπε, ἂν μεταχειριζώμεθα πρὸς ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους ἀνάγκας μας, ἀνατολικά μόνον προϊόντα.»

Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι ἐν τοιαύτῃ εὐφορωτάτῃ γῆ δὲν εἴχομεν ἀνάγκην νὰ σπεῖρωμεν πολὺν σπόρον, ἵνα πείσωμεν τὸν ἀξιόσεβαστον τῷ ὄντι Μωλάν Τζελάλην, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ ἀδιαφοροῦμεν σήμερον ἂν τὸν ἓνα Ἀνατολίτην ὀνομάζωμεν Γιάννην, τὸν ἄλλον Χασάνην καὶ τὸν τρίτον Γεαουδῆν, τίμιος

καὶ ἐργατικὸς ἄνθρωπος ἀρκεῖ νὰ ᾄται, καὶ πρόθυμοι εἴμεθα ν' ἀδελφωθῶμεν, ἵνα ἐκμεταλλεύσωμεν τοὺς παντοσιδεῖς καὶ πλουσιωτάτους πόρους τῆς Ἀνατολῆς, πρὶν μᾶς ἀρπάσωσιν αὐτοὺς οἱ φράγγοι. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον, προσεθέσαμεν, σύμψασαν τὴν τοῦ λαοῦ ἐκπαίδευσιν παρέχομεν δωρεὰν εἰς πάντα ἄνθρωπον, καὶ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας εὐχαριστήσεως ἠθέλαμεν ἰδεῖ τὸν παντὸς θρησκείματος καὶ πάσης φυλετικῆς καταγωγῆς ἄνθρωπον, ἐργαζόμενον εἰς τὰ ἐργαστάσιά μας, ἐργαστάσια ὅπως κατὰ δυστυχίαν ἔχομεν ὀλίγα· τούτου δὲ αἰτίοι δὲν εἴμεθα ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ ἐν τῇ Δύσει βαθύπλουτοι ἀδελφοὶ μας Ἀνατολίται, οἵτινες πιθανὸν μὲν μίαν ἡμέραν νὰ κατασκευάσωσιν ἐκεῖ καὶ ἐλληνικὴν κριναίικαν, ἀλλ' ἀδιαφοροῦσι καθ' ὀλοκλήριαν, ἐὰν ἀγοράζωμεν ἀπὸ τῆς Δύσεως καὶ αὐτὸν τὸν χάρτην τοῦ γραψίματος, ἢ καὶ αὐτὰ τὰ καραβόπανα, ἄτινα, ὡς γνωστὸν, κατασκευάζονται μὲ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς· ἀδιαφοροῦν ἐπίσης ἂν πωλῶμεν εἰς τοὺς φράγγους τὰ βαμβάκια ἀκατέργαστα πρὸς δέκα γρόσια τὴν ὀκτῶν καὶ τὰ ἀγοράζωμεν κατεργασμένα πρὸς ἐκάτον ἢ καὶ χίλια, ἀρκεῖ μόνον νὰ πλουτίζωσιν οὔτοι καὶ λητμονοῦσι καθ' ὀλοκλήριαν σχεδὸν τὴν Ἀνατολίην· ἐὰν δὲ τὴν ἐνθυμοῦνται ἐνίοτε, τὴν ἐνθυμοῦνται σχεδὸν μόνον διὰ τὰ παράσημα, καὶ παράσημα δὲν ἦτα δυνατόν οὔτε ὁ Ὄθων νὰ δώσῃ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐλληνικῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρίας, οὔτε ὁ Σουλτάνος διὰ τὴν κατὰ τὸ 1854 καὶ 1861 πραγματοποιήσιν τῆς γελοίας κατασταθείσης τότε μεγάλης ιδέας.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ τοῦτου, ἃς μᾶς ἐπιτρέψει ὁ ἀναγνώστης νὰ μεταφέρωμεν ἐκ τῆς ἐν Μόσχᾳ ῥωσιστὶ ἐκδιδόμενης ἀξιολόγου ἐφημερίδας, τῆς καλουμένης «Ἡμέρας» τὰς ἐξῆς κρίσεις τοῦ σοφοῦ συντάκτου αὐτῆς εἰς τὰ ὅσα ἡμεῖς ἄλλοτε ἐδημοσιεύσαμεν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

«Ὁ Ὁ Καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, Διδάκτωρ τῆς Ἱατρικῆς, ἱππότης τοῦ ἀγίου Στανισλάου καὶ μέλος ὀδιδόρων ἐπιστημονικῶν ἐταιριῶν Κύριος Α. Γούδας, ἐκδί-»
 «δει ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Ἑλλ. Βασιλείου μηνιαῖον περιοδικὸν πρὸς γράμμα, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἡ Μελίσσα τῶν Ἀθηναίων.»
 «Τὸ περιοδικὸν τοῦτο δὲν περιέχει μόνον ἄρθρα κυρίως ἱατρικά,
 «καὶ περὶ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ὑγιεινὴν καὶ τὴν πολιτικὴν
 «οἰκονομίαν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ πρόγραμμα, τὸ ἐκδοθὲν, εὐ-
 «πρίσκει τροφὴν καὶ ὁ ἔμπορος, καὶ ὁ τεχνίτης, καὶ ὁ γεωργός,
 «καὶ ὁ κτηνοτρόφος, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὁ πάσης τάξεως ἄνθρωπος

πὸ γινώσκων μόνον νὰ ἀναγινώσκη. Ἐνώπιον ἡμῶν ἔχομεν φυλάδιόν τι τοῦ Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους. Ἐπειδὴ σχεδὸν πᾶς Ἕλληνα, ὀλίγον μεμορφωμένος, ὄνειροπολεῖ περὶ τῆς μεγάλης ἰδέας, διὰ τοῦτο συλλομετροῦντες τὸ περιουσιακὸν τοῦτο σύγγραμμα, εὔρομεν διάλογον δύο Ἑλλήνων περὶ τῆς προσφιλοῦς ταύτης ὑποθέσεως. Ὁ εἰς τῶν διαλεγόμενων εἶναι αὐτὸς ὁ ἐκδότης, καθηγητὴς κτλ., ὁ δὲ ἕτερος εἶναι τις τῶν φίλων αὐτοῦ, ἀγαθὸς μὲν, ἀλλ' εὐπιστος, ὡς ὀνομάζει αὐτὸν ὁ Κ. Α. Γούδας. Ἐκ τοῦ διαλόγου τούτου μαθάνομεν τὴν γνώμην περὶ τῆς μεγάλης ἰδέας Ἕλληνας λογίου καὶ ἰσχυρῆς ἔχοντος ἐν τῇ ἠρωτευσίᾳ τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν γνώμην ἄλλου Ἕλλητος, ἔχοντος τὴν συντήρησιν ἀνατροπῆν. Ὁ διάλογος οὗτος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐκδότου. Ἴδου αὐτὸς ὁ ἀφελὴς διάλογος ἐν Ῥώσσι κῆ μεταφράσει.»

(Ἔπεται πιστὴ μετάφρασις τῆς σελ. 96 τῆς Μελίσ. Ἀθηνῶν).

«Ἄγνωστον πῶς ἤθελε τελειώσει ὁ προσφιλεὶς καὶ ἀφελὴς οὗτος διάλογος τῶν δύο Ἑλλήνων· διότι εἰσῆλθεν ἡ σύζυγος τοῦ ἐκδότου καὶ διέκοψε τὸν διάλογον, εἰποῦσα «σὰς ζητοῦν πρὸς ἀβύσσον», καθ' ὅσον ὁ ἐκδότης εἶναι καὶ διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς. Δὲν εἶναι ἀληθὲς, ἀναγνώστα, ὅτι ἡ ὁμιλία αὕτη εἶναι περιέργως καὶ ἀφελὴς; Ποία δὲ τῶν γνώμων εἶναι ὀρθότερα καὶ μάλλον εὐκατόρθωτος; Ἡμεῖς λέγομεν, οὔτε ἡ μία, οὔτε ἡ ἄλλη!· (1).

Εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας τοῦ σοφοῦ Ῥώσσου ἐν μόνον θεωροῦμεν ἀνάγκαιον νὰ προσθέσωμεν ἡμεῖς χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Μελίσσης, ὅτι δηλαδή ὁ συντάκτης τοῦ ἀξιολόγου τούτου συγγράμματος εἶναι ἔνθερος λάτρης τοῦ Πανσλαϊσμοῦ. Περὶ δὲ τοῦ καθηγετικῆς τίτλου, ὃν προῖκα καὶ δωρεὰν μᾶς ἀποδίδει ὁ σοφὸς Ῥώσσος συγγραφεὺς, δὲν λέγομεν τι, διότι πιστευόμεν ἀδιατάκτως, ὅτι μὲ ἡμᾶς τοῦλάχιστον δὲν εἶχεν ἀφορμὴν νὰ εἰρωνεύηται.

(1) Ἰδὲ Ἡμέρας ἀριθ. 46 ἐν Μόσχᾳ τὴν 14 Νοεμβρ. 1864.

Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τοῦ τουρκικοῦ Κράτους πόλεσι συλλόγων.

Ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐνόησε καλῶς, ὅτι τὸ ἀληθὲς αὐτῆς συμφέρον εἶναι ἢ ὅσον οἷόν τε τελειότερα ἀνάπτυξις τῶν ὑπηκόων τῆς ὑλικῶς τε ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς. Διὰ τοῦτο βλέπει τις εὐχαρίστως αὐτὴν προστατεύουσαν πᾶν ὅ,τι συντείνει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην· ἀπὸ τίνος χρόνου ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῆς συνέστησαν ἄλλα τε ἐκπαιδευτήρια καὶ ἐπιστήμονικαί ἐταιρίαι καὶ οἱ σύλλογοι, ὧν σκοπὸς εἶναι ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων· μέχρι τοῦδε οἱ σύλλογοι περιορίζονται εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς μόνον καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνησις οὐδὲν παρέχει ἐμπόδιον, τούαντιον μάλιστα ἐπιθυμεῖ ὅλων τῶν ὑπηκόων τῆς ἀνεξαρτέτως τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, εἶναι ἐλπίς προσεχῶς καὶ οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νὰ συστήσωσι τοιούτους συλλόγους.

Πρόεδρος τοῦ ὀθωμανικοῦ συλλόγου εἶναι ὁ γνωστός πρὸ ἡμῶν ἄλλοτε πρέσβυς τῆς Γ'ψηλῆς Πύλης Χαλῆλ Βένες· μέλη δὲ αὐτοῦ εἰσὶν οἱ ἐξοχώτεροι καὶ λογιώτεροι τῶν ὀθωμανῶν καὶ τινες ἐκ τῶν ἡμετέρων, οἱ γινώσκοντες τὴν ὀθωμανικὴν γλῶσσαν. Ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ ὀθωμανικοῦ τούτου συλλόγου πολλάκις ἐγένετο λόγος περὶ τῶν ὠφελειῶν, ἃς παρέχει ἡ γνώσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· διότι καὶ οἱ ὀθωμανοὶ ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται, ὅτι οὐδεμία ἀληθὴς ἐκπαιδεύσις καὶ ἀνατροπὴ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοῦλάχιστον, ἄνευ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς, ὡς τὰ σοφὰ τῆς Ἑρῶπης ἔθνη, βάσιν καὶ θεμέλιον τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν νὰ θέσωσι τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. «Ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς, ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Μωῦ ἀμὲθ, ἔλεγε πρὸς ἡμᾶς ἐσχάτως ὀθωμανὸς τις ἀλβανὸς καὶ τελειοδιδάκτωρ τοῦ γυμνασίου Ἰωαννίνων, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐτίθετο ὡς βάσις τῆς ἀνατροφῆς ἡμῶν, ἴσως ἔως καὶ σὺ καὶ ἡμεῖς σήμερον ἠθέλομεν εἶσθαι οἱ προεξάρχοντες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ δὲν ἠθέλομεν παρακολουθεῖ αὐτὸν τοσοῦτον μακρόθεν.» Ὡς δὲ ἐμάθομεν παρ' αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ τουρκικὴ Κυβέρνησις σκέπτεται σπουδαίως νὰ συστήσῃ σχολεῖα δημόσια μικτὰ, δηλ. φοιτώμενα ὑπὸ πάντων ἀνεξαρτέτως τῶν ὑπηκόων τῆς, ὀθωμανῶν, Ἑλλήνων, Ἀρμενίων, Βουλγάρων

Ιουδαίων κλπ. Ἐν τούτοις δὲ τοῖς σχολείοις γλῶσσα κυρία καὶ θεμελιώδης τῆς διδασκαλίας θὰ ᾖ ἡ ἑλληνική. Ἐκ ταύτης καὶ μόνης τῆς μεταβυβλικῆς θέλει προσέλθει ἔλεγεν ὁ Ἀλβανός, ἡ ἀληθὴς ἀναμόρφωσις καὶ ἀναγέννησις τῶν ἀνατολικῶν λαῶν. Ἡ μὲν ἑλληνικὴ γλῶσσα θὰ λάβῃ μεγαλειτέραν ἀναμφιβόλως ἔκτασιν, ἀλλ' ἡ διανοητικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὑπεροχὴ θὰ ἐλαττωθῇ ἐπισηπῶς, ὅταν καὶ οἱ ἄλλοι λάβωσι τὴν αὐτὴν μὲ αὐτὸ ἐκπαιδευσιν' τραπὰ τούτου καὶ ψηλαφητὰ παραδείγματα ὑπάρχοντα ἡμεῖς οἱ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Ἡπείρου ἐξερχόμενοι Τουρκαλβανοί. Καὶ τοιαῦται μὲν αἱ κρίσεις τοῦ ἑλληνομαθοῦς Ἀλβανοῦ. Ἀλλ' ὀψωσθήτωτε ἐπειδὴ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ὀφείλει νὰ προεξάρχη τῶν ἄλλων καὶ νὰ δίδῃ τὸ παράδειγμα τῆς προόδου

Ἄνεν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, μὴδὲ γένος πατέρων αἰσχυνόμεν, οἱ μὲν ἀριστοί, οἱ λόγοι καὶ φρόνιμοι τοῦ ἔθνους μας ὀφείλουσι χάριν τῆς ἐθνικῆς τιμῆς νὰ διπλασιάσωσι τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὑλικῆς εὐημερίας κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Πρὸς τοῦτο δὲ, πλὴν τῶν ἄλλων, τὰ μέγιστα συντελοῦσι καὶ οἱ σύλλογοι· ὥστε μεγάλη ἀπορία μὰ κατέχει πῶς, τῆς Κυβερνήσεως οὐδὲν παρεμβαλλούσης ἐμπόδιον, τούναντιον μάλιστα τὰ μέγιστα προσπαθούσης, καὶ ὡς παράδειγμα ἀναμέρομεν τὰ οὐκ ὀλίγα καὶ ἀξιόλογα σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀδραεὶ δαπάναις ἀξιεπαίνως διατηρεῖ ἐν Κρήτῃ πρὸς ἐκπαιδεύειν τῶν λαῶν, ἀποροῦμεν, λέγομεν, πῶς οὐδὲν παρεμβαλλούσης τῆς Κυβερνήσεως ἐμπόδιον δὲν συνέστησαν εἰσέτι τοιοῦτους συλλόγους εἰς ὄλας τὰς μεγαλοπόπολεις, τῆς Τουρκίας, οἷον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, Ἰωάννινα, Ἀλεξάνδρειαν, Κρήτην, Χίον κλπ.

Ἐν τοῖς συλλόγοις αὐστηρῶς πρέπει ν' ἀπαγορεύονται αἱ πολιτικαὶ συζητήσεις, ὡς φρονιμῶς ποιοῦσιν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύλλογοι.

Οὐδὲ θὰ εἴχωμεν νὰ μεμφώμεν τὸ κλεισμόν τοῦ ἐν Σμύρνῃ συλλόγου, εἰ μόνον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι αἱ τοπικαὶ ἀρχαὶ ἠρένησαν τὸ πρᾶγμα λίαν ἐπιπολαίως, ἢ ἠνέμαξαν τὰ ὄντα εἰς συκοφαντίας, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ πιθανώτερον· διότι ἄλλως εἶναι ἀδύνατον νὰ πεισθῶμεν, οὔτε ὅτι σύλλογος φιλολογικὸς, συγκείμενος ἐκ τοῦ ἄνθους τῆς Σμυρναϊκῆς κοινωνίας, ἀληθῶς παρε-

ξτραπῆ τῆς ἐντολῆς του, οὔτε ὅτι ἡ πεφωτισμένη Κυβέρνησις τῆς Ἰψηλῆς Πύλης τὸν ἔκλεισε μόνον, ἵνα δυσχερῆσθῃ τὴν τόσον καλὴν Σμυρναϊκὴν κοινωνίαν.

Ἀφεύκτως λοιπὸν θὰ ἐμεσολάβησαν βραδύουργίαι καὶ συκοφαντίαι παρὰ τῶν λεγομένων Λατίν-Ραγιασί, καὶ εἶναι καλὸν νὰ ἐρευνησῆ καλλίον τὸ πρᾶγμα ἢ πεφωτισμένη Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου, πρὶν ἀποφασίσῃ ὀριστικῶς νὰ ἐξαιρέσῃ τοῦ εὐεργετήματος τῶν συλλόγων μόνον τὴν τόσον καλὴν Σμυρναϊκὴν κοινωνίαν. Εἰς τοῦτο δὲ ἐπιμενοῦμεν κατὰ τοσοῦτον μάλλον, καθόσον καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ τῆς προστατευομένης ἤδη καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθῆς πεφωτισμένης Κυβερνήσεως τοῦ Σουλτάνου Μελίσσης τῶν Ἀθηνῶν παρεξηγήθημεν μόνον ἐν Σμύρνῃ καὶ πολὺ πιθανὸν παρὰ τινος κακοῦ μεταφραστοῦ ἐκ τῶν λεγομένων Λατίν-Ραγιασί (1).

Ἔργα τῶν συλλόγων πρέπει νὰ ᾖ ἀναγνώσματα φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ, δημόσια μαθήματα παντοίας ὕλης διὰ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, ἀνάγνωσις τῶν ἑλλήνων συγγραφέων ἐν τῇ ἀπλῇ γλώσσῃ καὶ ἱστορικαὶ ἢ φιλολογικαὶ παρατηρήσεις, συλλογὴ καὶ συντήρησις τῶν ἀρχαιοτήτων κλπ.

Ἄχ πόσον εὐχαρίστησιν ἠσθάνθημεν, ὅτε ἠκούσαμεν ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ τὸν Κ. Βασιάδην, παραβάλλοντα τοὺς Ἕλληνας ἢ μάλλον εἰπεῖν τοὺς Ἀνατολίτας ἐκ τῶν βίων τοῦ Πλοῦντάρχου πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ἢ μάλλον εἰπεῖν πρὸς τοὺς λεγομένους σήμερον Εὐρωπαίους, διότι θεσβαίως οὔτε ὁ Μιθραδάτης π.χ. οὔτε ὁ Ἀρταξέρξης τοῦ Πλουτάρχου ἦσαν Ἕλληνας, ἀλλ' Ἀνα-

(1) Οὕτω αὐτοκαλοῦνται δυστυχῶς ὑπήκοοί τινες τῆς Ἰψηλῆς Πύλης ἢ καὶ αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες, διότι πρᾶσθεύουσι τὸ Λατινικὸν ἢ Παπικὸν δόγμα, ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ ὀνομάζωνται Λατίν-Ραγιασί· καὶ κατὰ τὰ συμφέροντά των ὅτε μὲν νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν ἐθνικὴν τῶν ὑπήκοότητά, ὅτε δὲ νὰ διαφεύγωσιν αὐτὴν, λέγοντες ὅτι δὲν εἶναι οὔτε ὑπήκοοι τῆς Ἰψηλῆς Πύλης, οὔτε ὑπήκοοι τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ Λατίν-Ραγιασί. Μεγαλειτέρα ταύτης ἀναίδεια ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὀλίγοι τῶν πρᾶσθεύοντων τὸ δικτικὸν δόγμα καὶ κατοικούντων ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὴν συμπερίζονται.

πολιται, οὔτε ὁ Ἀνίβας καὶ ὁ Γιουγούρθας ἦσαν Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ μὴ Ἀνατολίται. Πόση ὕλην σκέψεως δὲν παρέσχεν ὁ Κ. Βασιάδης διὰ τῆς εἰσαγωγῆς του εἰς τὴν παράφρασιν τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου· οἱ μὲν Ἀνατολίται, ὑπέδειξεν, εἰς ἅπαντα ἦσαν πρωτότυποι, οἱ δὲ μὴ Ἀνατολίται ἢ οἱ Ῥωμαῖοι εἰς ἅπαντα ἦσαν μιμηταὶ τῶν Ἀνατολιτῶν. Ἐὰν θελήσωμεν δὲ νὰ φιλοσοφήσωμεν εἰς τὸν συλλογισμόν τοῦτον, καὶ θελήσωμεν ἔπειτα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν σύγκρισίν μας εἰς ἅπαντα τὰ πρὸ μιᾶς τοῦλάχιστον χιλιετηρίδος γενόμενα ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, θέλομεν ἐκπλαγῆ τῷ ὄντι διὰ τὴν ὑπεροχὴν ταύτην τῆς Ἀνατολῆς κατέναντι τῆς Δύσεως. Ἐν μέσῳ τοῦ χάους τῆς πολυθείας καὶ τῆς εἰδωλολατρείας φύεται ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Χριστιανισμὸς, ὅστις, καίτοι πολεμηθεὶς δραστηρίως καὶ ἐν τῇ γενέσει· μάλιστα αὐτοῦ ὑπὸ τε τῶν παντοκράτορων Ῥωμαίων καὶ ὑφ' ἄλλων σχεδὸν τῶν ἄλλων ἐθνῶν, διεδόθη ὅμως εἰς πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἀνθρωπότητα· φύεται ἀκολούθως μετὰ τινος αἰῶνος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Ὄθωμανισμὸς καὶ διαδίδεται εἰς μέγα μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Δὲν ἔλλειψαν βεβαίως μεγαλοφυεῖς ἄνδρες καὶ ἐν τῇ Δύσει, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ ἐπιβάλλωσι τὰς θρησκευτικὰς τῶν δοξασίας εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ δὲν ἐτελοσφόρησαν τοσοῦτον, ὅσον οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, καίτοι πολλοὶ μὲν τούτων ἀλιεῖς ὄντες, ἄλλοι δὲ πάντῃ ἀπαίδευτοι, καὶ ἅπαντες ἐν γένει πρόγονοι τῶν ἀποκαλουμένων σήμερον βαρβάρων Ἀνατολιτῶν.

Ἄλλως δὲ ἐὰν ἐξετάσῃ τις καὶ ὑπὸ ἄλλην ἐποψίν τὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν θέλει ἐκπλαγῆ βεβαίως ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῆς πρώτης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Πανταχοῦ μὲν, ὅπου ἐπέξετάθησαν οἱ Ἀνατολίται Ἕλληνες καὶ πρὸ αὐτοῦ οἱ ἐπίσης Ἀνατολίται Φοίνικες, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Αἰγύπτιοι καὶ αὐτοὶ οἱ Πέρσαι, διέδιδον καὶ τὸν κατ' αὐτοὺς γνωστὸν τότε πολιτισμόν. Πανταχοῦ δὲ, ὅπου ἐπέξετάθησαν οἱ μὴ Ἀνατολίται Ῥωμαῖοι ἐπέβαλον μόνον τὴν εἰς αὐτοὺς ὑποταγὴν καὶ τὴν δουλείαν. Ἰχνη τοῦ διαδοθέντος διὰ τοῦ Ἀνατολίτου Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ἀσιαν πολιτισμοῦ σώζονται καὶ μέχρι τῆς σήμερον, παρὰ τοῖς ὑποταγεῖσιν εἰς αὐτὸν ἔθνεσιν· ἐν ᾧ ἀμφίβολον εἶναι, ἐὰν τὰ ὑπεταγέντά εἰς τοὺς μὴ Ἀνατολίτας Ῥωμαίους ἔθνη, ὠφελήθησαν κατὰ τι ἐξ αὐτῶν ἢ ἀκμάζουσα καὶ χραισμεύουσα ὡς κέντρον πολιτισμοῦ ἐν τῇ Ἀφρικῇ Καρχηδῶν κατεστράφη ἕνεκα ἀντιζηλίας ἐκ θεμελίων ὑπὸ τῶν κα-

τακτητῶν αὐτῆς Ῥωμαίων, καὶ οὐδὲν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς ἔμεινεν ἐν τῷ τόπῳ ἴχνης, μαρτυροῦν τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ἄλλην τινὰ εὐεργεσίαν, ἀνταξίαν τῆς καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνος. Ἄλλως δὲ τὸν μὲν ἀρχαῖον πολιτισμόν τῆς Ἀνατολῆς διέσωσαν καὶ μετέδωκαν εἰς τὴν Δύσιν τὰ συγγράμματα τῶν προγόνων ἡμῶν Ἀνατολιτῶν Ἑλλήνων· ὁ δὲ ἀρχαῖος Ῥωμαῖὸς πολιτισμὸς ἀπέληξε δυστυχῶς σχεδὸν μόνον εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα.

Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι οἱ μὲν Ἀνατολίται ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν κοσμοπολίται, καὶ πανταχοῦ διέδιδον τὸν πολιτισμόν ἢ τοῦλάχιστον τὴν χρηστότητα καὶ ἡμερότητα τῶν ἠθῶν τῶν, οἱ δὲ μὴ Ἀνατολίται Ῥωμαῖοι ἦσαν ἀπλῶς δορυκῆτορες, συνεπιφέροντες ἴσως καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν τόπων, τοὺς ὁποίους κατέκταν· καὶ βεβαίως οὔτε ἡ Ἑλλάς ἠθέλε πάθει τόσον, οὔτε ὁ πολιτισμὸς ἠθελεν ὀπισθοδρομήσει, ἐὰν μὴ ἐξηνδραπόδιζον οἱ Ῥωμαῖοι τοσαῦτα πλήθη εἰς τὴν Ἠπειρὸν, καὶ ἐὰν μὴ κατεστρέφοντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν λεγεῶνων αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Κόρινθος.

Ναὶ μὲν σήμερον ἔχουσι δίκαιον ἴσως οἱ πεπαιδευμένοι λαοὶ τῆς Δύσεως ν' ἀποκαλῶσιν ἡμᾶς τοὺς Ἀνατολίτας βαρβάρους καὶ ἀπολιτεῦτους· ἀλλ' ἄς μὴ λησμονῶσιν, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ κυρίως ἐγεννήθη ὁ πολιτισμὸς. Δὲν εἶναι δὲ ἴσως παράδοξον νὰ ἐκπλήξῃ καὶ αὐτῆς τὸν κόσμον μὲ θαύματα ἡ Ἀνατολή, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐκλείψωσιν ἀπ' αὐτῆς αἱ θρησκευτικαὶ ραδιουργίαι καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀντιζηλίας τῆς Δύσεως. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Οἱ σύλλογοι ἐνεργοῦσι θαυμασίως εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸς ἀνάπλασιν αὐτῆς καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ νὰ ἐνεργῶσιν ὅμως σκοπιμώτερον, πρέπει νὰ ἦναι μόνιμοι καὶ νὰ προστατεύωνται ὑπὸ τῶν πεφωτισμένων Κυβερνήσεων τῆς Ἀνατολῆς· καὶ περὶ μὲν τῆς προστασίας, τὴν ὁποῖαν παρέχει εἰς αὐτοὺς ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου, δὲν ἔχομεν λέξεις ἱκανὰς, ἵνα ἐπαινήσωμεν ἀρκούντως τὴν προστασίαν ταύτην. Διὰ νὰ ἦναι ὅμως μόνιμοι οἱ σύλλογοι, πρέπει νὰ ἔχωσι καὶ ἴδια καταστήματα, ἐν οἷς νὰ συνεδριάξωσι δημοσίᾳ τὰ μέλη καὶ νὰ διδάσκωνται δημόσια κοινωφελῆ μαθήματα.

Καὶ νὰ παρέξῃ μὲν τοιαῦτα καταστήματα εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει συλλόγους ἢ τουρκικὴ Κυβέρνησις, καίτοι πᾶσαν ἔχουσα τὴν πρὸς τοῦτο διάθεσιν, ἴσως δὲν εἶναι καὶ πολὺ

εὐκολον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ φρονοῦμεν, ὅτι δὲν εἶναι πολὺ δύσκολον ν' ἀποκτήσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ σύλλογοι ἴδιον κατάστημα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου, ὡς γινώσκουμεν, ὑπάρχουσιν ἄχρι τοῦδε τέσσαρες σύλλογοι, ὁ ὀθωμανικὸς, ὁ φιλολογικὸς, ὁ ἰατρικὸς καὶ ὁ μουσικὸς· δὲν εἶναι δὲ παράδοξον νὰ σχηματισθῶσι μετ' οὗ πολὺ καὶ ἕτεροι δύο, ὁ ἀρμενικὸς καὶ ὁ ἰουδαϊκός. Μέλη τῶν συλλόγων τούτων εἶναι οἱ σπουδαιότεροι ἄνδρες τῆς Ἀνατολῆς. Ὅταν οὗτοι συνέλθωσι, συσκεφθῶσι καὶ ἐκλέξωσι κατάλληλόν τινα τόπον πρὸς ἀνάγεσιν ἐνὸς καταλλήλου καταστήματος, δὲν εἶναι δύσκολον, φρονοῦμεν, νὰ εὐρεθῶσι καὶ τὰ πρὸς οἰκοδόμησιν αὐτοῦ. Πρὸς οἰκοδόμησιν ἐνὸς τοιοῦτου καταστήματος δὲν ἀπαιτοῦνται, νομίζουμεν, πλείοται τῶν πέντε ἢ τὸ πολὺ δέκα χιλιάδων λιρῶν· δύσκολον δὲ δὲν εἶναι νὰ ἐξευρεθῇ τὸ ποσὸν τοῦτο διὰ μετοχῶν ἢ δι' ἐνὸς δανείου· ἕκαστος δὲ τῶν συλλόγων νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος χρηματικόν τι ποσὸν ὡς ἐνοίκιον ἢ ὡς χρεώλυτρον μέχρις ἀποσβέσεως τοῦ πρὸς ἀνάγεσιν δανείου· ἕκαστος δὲ σύλλογος ἄς συνδριάζῃ ἰδίᾳ ἐν τῇ καταστάματι ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, τὰ δὲ μαθήματα καὶ αἱ ἀγορεύσεις ἢ αἱ ὀμιλίαι ἄς γίνωνται δημοσίᾳ καὶ ἄς παρευρίσκωνται ὅσα μέλη ὄλων τῶν συλλόγων εὐαρεστοῦνται.

Τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην ἐὰν λάβῃ ὁ ὀθωμανικὸς σύλλογος, νομίζουμεν, ὅτι καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου θὰ συνδράμῃ, καὶ ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει καθήκον νὰ μὴ καθυστερήσῃ.

Μετ' εὐχαριστήσεως δ' ἐμάθομεν, ὅτι τοιοῦτος σύλλογος συνιστάται ἤδη καὶ ἐν ταῖς λεγομέναις Σαράντα Ἐκκλησιαίς. Μεγάλως δὲ θὰ εὐχαρισθῶσι καὶ θὰ ὠφεληθῶσι, νομίζουμεν, αἱ τε Κυβερνήσεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ σύμπαντες οἱ Ἀνατολικοὶ λαοί, ἐὰν συστήθωσι τοιοῦτοι σύλλογοι οὐ μόνον εἰς ὅσας μεγαλόπολεις ἐμνημονεύσαμεν, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχει ἀνθρώπινος κοινωνία.

Καθῆκον δὲ μέγα ἔχουσι νὰ συμβουλευῶσι τοῦτο εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς οἱ τε διαφόρων θρησκευμάτων ἱερεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν κοινοτήτων, ἀπὸν γὰρ πλείοτες τοῦ ἐνὸς ὑπάρχετε, ἐκεῖ καὶ ἐγὼ ἐν τῇ μέσῳ ἡμῶν ἔσομαι εἶπε καὶ αὐτὸς ὁ Θεάνθρωπος μὲν κατὰ τοὺς Χριστιανοὺς, μέγας δὲ προφήτης κατὰ τοὺς Ὄθωμανοὺς, Ἰησοῦς Χριστός. Καθῆκον ἱερὸν ἔχουσιν ἐπίσης καὶ ἅπαντες οἱ δημοσιογράφοι καὶ συγγραφεῖς νὰ προσφέρωσι δωρεὰν τὰ συγγράμματά των ἢ καὶ ἅπαντα τὰ ἔργα τοῦ νοῦς των εἰς τοὺς τοιοῦτους συλλόγους. Πρὸς εὐ-

χερσετέραν δὲ ἐκπλήρωσιν τοῦ τοιοῦτου ἱεροῦ καθήκοντος παρ' ἡμῶν, παρακαλοῦμεν τὰς ἐφορίας ἢ τοὺς προέδρους τῶν τοιούτων ὑπαρχόντων ἢ συστηθησομένων κατὰ τὴν Ἀνατολὴν συλλόγων νὰ μᾶς εἰδοποιήσωσι τὸ διὰ τίνος μέσου δυνάμεθα νὰ τοῖς πέμψωμεν τὰ ἅπαντα ἢ τὰ σωζόμενα τῶν διανοητικῶν ἡμῶν ἔργων ὡς τιμὴν δὲ μεγάλην θεωρήσαμεν καὶ θέλομεν θεωρήσει καὶ τὸ ἂν ὀνομασθῶμεν ὑπὸ τοιούτων συλλόγων καὶ μέλη ἀντεπιστέλλοντα, ἢ ἐκτακτα ἢ ἐπίτιμα. Μόνον διὰ τῶν εἰρηνικῶν τούτων μέσων καὶ μόνον διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὑλικῆς εὐμερίας θὰ δυνηθῇ ταχέως, ἐλπίζουμεν, ἡ Ἀνατολὴ νὰ παύσῃ τοῦ νὰ ὀνομάζηται ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Δύσεως ἄρβυρος καὶ ἀπολίτευτος. Διὰ τῶν μέσων τούτων ἴσως δυνηθῇ μάλιστα ἡ Ἀνατολὴ νὰ ἐκπλήξῃ μίαν ἡμέραν τὸν κόσμον καὶ μεθαύματα. Τὴν πρὸς τοῦτο ὠθησὶν δίδει ἤδη καὶ αὐτὴ ἡ πεφωτισμένη Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου· ἄς μάθωσι δὲ καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄλλων τινῶν χριστιανικῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἀνατολῆς ὅτι οὔτε ὁ μέγας Βεζύρης οὔτε ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν οὔτε διάφοροι ἄλλοι ἐπισημότατοι Ὄθωμανοὶ ἀπηξίωσαν ὁ μὲν νὰ ὀνομασθῇ καὶ τιμητικὸς πρόεδρος τοῦ ἐνὸς ἐν τῇ Ἀνατολῇ συλλόγου, ὁ δὲ καὶ τακτικὸς πρόεδρος αὐτοῦ καὶ ὁ τρίτος μέλος· ἄς μάθωσι πρὸς τοῦτοις τινὲς τῶν Νομαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ὅτι ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς Κρήτης, καθ' ἄς ἔχομεν θετικὰς πληροφορίες, ὅσάκις ἐκ περιστάσεως τὸ δημόσιον ταμεῖον στερεῖται χρημάτων, ἵνα πληρώσῃ ἐγκαίρως τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων, τοὺς πληρῶνει οὗτος ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου τοῦ ταμεῖου, λέγων συνήθως «εἴ, αἱ προτιμώτερον νὰ στερηθῶ ἐγὼ χρημάτων ἢ οἱ διδάσκαλοι» ἄς ἀναγνώσωσι πρὸς τοῦτοις καὶ ἡγεμόνες τινὲς τῆς Δύσεως τὸ ὑπ' ἀριθ. 840 καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 Ἰανουαρίου 1865 φύλλον τῆς ἀξιολόγου Βυζαντινῆς καὶ ἐν αὐτῷ θέλουσιν εὐρεῖ περιγραφὴν, καθ' ἣν αὐτοπροσώπως ἡ Α. Μ. ὁ Σουλτάνος καὶ οἱ ὑπουργοὶ αὐτοῦ διένειμαν τὰ θραβεία εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς ἰατρικῆς, τοῦ μηχανικοῦ, τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς ἐν Χάλκῃ ναυτικῆς σχολῆς. Ἄς ἀναγνώσωσι πρὸς τοῦτοις μετ' ἐπιστάσεως τὴν περιγραφὴν ταύτην τῆς Βυζαντινῆς καὶ τινὲς ἄλλοι ἡγεμονίσκοι τῆς Ἀνατολῆς, ἰδίως οἱ κατάδιώκοντες τὰ γράμματα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ οἱ μὴ προστατεῦοντες ἀκούοντες τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑλικῆς εὐμερίας τῶν λαῶν των καὶ ἄς μὴ λησμονῶσιν οἱ ἡγεμονίσκοι οὗτοι, ὅτι ὁ μέγας ἀναμορφωτὴς τῆς Ἀνατολῆς τοῦρκος Μεχμέτ-Ἀλῆς ἐνησμενίζετο νὰ ὀνομάζηται πατὴρ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκπαιδευο-

μένων αιχμαλώτων ἑλληνοπαίδων, οἵτινες σήμερον διέπουσι τὰς τύχας τῆς Αἰγύπτου, καὶ πολλάκις μάλιστα χαριεντιζόμενος τοῖς ἔλεγεν ἀγῶ μὲν μετ' εὐχαριστήσεως θέλω τὰ δομάζωμαι πατήρ σας, ἀλλὰ θὰ καταδέχεσθε ἄρα γε καὶ σὺς ἡμίαν ἡμέραν τὰ δομάζεσθε τέκνα μου;» Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἐλάβομεν παρ' ἐνὸς τῶν ἐκπαιδευομένων τότε αιχμαλώτων, ὅστις σήμερον κατέχει ὑψηλὴν ἐν Αἰγύπτῳ θέσιν.

Τοιαύτη πρέπει νὰ ᾖ ἡ προστασία, τὴν ἑποῖαν πρέπει νὰ παρέχουσιν οἱ ἡγεμόνες εἰς τοὺς λαοὺς των. Εὐτυχῶς δὲ ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Α. Μ. τοῦ νῦν Σουλτάνου καθὼς καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆ, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς παράδειγμα καὶ νὰ ἐξεγείρωσι τὴν φιλοτιμίαν πολλῶν ἐκτῶν αὐτονομαζομένων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἢ ὄντων μελῶν χριστιανικῶν Κυβερνήσεων. Ἄχ πόσον ἐπιθυμούσαμεν νὰ εἶχωμεν τὴν στιγμὴν ταύτην στεντώρειν ἢ ὑπεράνθρωπον φωνήν, ἵνα διακηρῶμεν δι' αὐτῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ΟΤΙ Η ΑΝΑΤΟΛΗ ΑΝΑΓΕΝΝΑΤΑΙ ΠΑΛΙ διὰ τὴν γαίην ὅμως τοῦτο ταχύτερον καὶ εἰρηνικώτερον, πρέπει ΝΑ ΕΚΔΕΙΨΩΣΙΝ ΑΠ' ΑΥΤΗΣ ΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ ΡΑΔΙΟΥΡΓΙΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΑΝΤΙΖΗΛΙΑΙ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ.

Ἐν δὲ τοῖς ἑλληνικοῖς συλλόγοις ἐδιδάχθησαν κατὰ τὸν Ἰανουάριον καὶ θὰ διδαχθῶσι κατὰ τὸν Φεβρουάριον τὰ ἐξῆς μαθήματα.

Πρόγραμμα τῶν δημοσίων μαθημάτων τῶν ἑλληνικῶν Συλλόγων.

(Β'. Διμηνία)

Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος τοῦ 1865.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ. 3. Κυριακὴ (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Η. Βασιιάδης. Ἑλληνικὴ φιλολογία (ἀνάγνωσις τῶν παρὰ τῶν ἀλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου κατὰ χειρόγραφον παράφρασιν ἐν τῇ ἀπλῇ γλώσσῃ καὶ ἱστορικαὶ ἐπ' αὐτῶν ἀναπτύξεις) α'. Βίος Περικλέους.

6. Τετάρτη (7 1/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Κ. Καραθεοδωρῆ. Φυσικὴ (περὶ δυναμικῆς ἠλεκτρικῆς.)

7. Πέμπτη (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς. Ἱστορία (τῆς Ἀρμενίας).

10. Κυριακὴ (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Ζωηρός. Ἑλληνικὴ φιλολογία (περὶ λυρικῆς ποιήσεως).

13. Τετάρτη (7 1/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Α. Σπαθάρης. Φυσικὴ (περὶ ἀέρος).

17. Κυριακὴ (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Λαζόπουλος. Ἱστορία Βυζαντινῆ (Βασιλεία Ἡρακλείου).

20. Τετάρτη (7 1/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Βασιιάδης. Ἑλλ. φιλολογία (β'. βίος Τιμολέοντος).

24. Κυριακὴ (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Ζ. Ζωγράφος. Ὑγιεινὴ.

17. Τετάρτη (7 1/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Α. Σπαθάρης. Φυσικὴ (περὶ ἀέρος).

30. Σάββατον (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Σοφοκλῆς. Ἱστορία (τῆς Ἀρμενίας).

31. Κυριακὴ (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Βασιιάδης. Φιλολογικὴ ἀνάλυσις τῶν ἰππέων τοῦ Ἀριστοφάνους.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ. 2. Τρίτη (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Ἐμ. Ἰωαννίδης. Δίκη καὶ καταδίκη τοῦ Σωκράτους.

3. Τετάρτη (7 1/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Κ. Καραθεοδωρῆ. Φυσικὴ (περὶ δυναμικῆς ἠλεκτρικῆς).

7. Κυριακὴ (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Ζ. Ζωγράφος. Ὑγιεινὴ.

19. Τετάρτη (7 2/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Α. Ι. Πασπάτης. Νεώτεροι περιηγήσεις εἰς τὴν Ἀφρικήν (περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου).

14. Κυριακὴ (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Η. Βασιιάδης (γ'. βίος Φιλοποίμενος).

17. Τετάρτη (7 1/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Α. Σπαθάρης. Φυσικὴ (περὶ ἀέρος).

21. Κυριακή (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Ἀριστοτέλης. Περὶ τοῦ ὄρατου.

24. Τετάρτη (7 1/2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Βεγλερής. Ἰγυεινὴ (περὶ διατροφῆς ἢ περὶ θηλάσεως τῶν νεογεννηθέντων).

28. Κυριακή (2 μ. μ.)

Ὁ Κ. Η. Βασιάδης. Φιλολογικὴ ἀνάλυσις τοῦ Κύκλωπος τοῦ Εὐριπίδου.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, πιστεύομεν, ὅτι θὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς δείγμα φιλοτιμίας καὶ ἀληθοῦς πατριωτισμοῦ παρὰ τισι τῶν ἐνταῦθα, οἷτινες ἐμμίσθου μὲν τινος θέσεως ὑπαρχούσης, σπεύδουσι, καὶ πολλάκις μάλιστα καταβῶν διουργοῦντες ἄλλους, ἵνα τὴν καθέξωσι. Γενόμενοι δὲ ἅπαξ κάτοχοι αὐτῆς, ἀρκοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς τίτλους εἰς τὰς τιμὰς καὶ εἰς τὰς ἀποδοχάς. Τὴν δὲ γενικὴν καὶ ἰδίως τὴν τῶν φοιτητῶν ἀφέλειαν θεωροῦσι δευτερεύουσαν. Τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν ἀδιαφοροῦσι καθ' ὀλοκληρίαν, καὶ ἂν ἀπουσιάζωσι πολλάκις, ἢ ἂν τὰ στήθη τῶν φοιτητῶν τῶν σήπωνται ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς τῶν σοφῶν μαθημάτων τῶν.

Ὅτω πως, φρονοῦμεν, δὲν πολιτεύονται οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιστήμονες· ἀλλ' ἅπαντες καὶ πληρῶνουναι πρὸς διατήρησιν τῶν συλλόγων καὶ τακτικῶς τακτικώτατα συνεδριάζουσι, καὶ ἀμισθὶ ἢ καὶ μὲ δαπάνην τοῦ τε χρόνου καὶ τοῦ ἀργυρίου τῶν διδάσκουσι δημόσια καὶ κοινωφελῆ μαθήματα.

Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην παρ' ἡμῖν ὀλιγωρίαν τῶν λογίων πρέπει ν' ἀποδώσωμεν κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ ἐπικρατήσαν ἄχρι τοῦδε σύστημα τοῦ ὅτι διωρίζοντο ἄνευ δακίμασίας τινός, ἢ συναγωνισμοῦ, καὶ πολλάκις ἄνευ ἀνάγκης εἰς τὰς ἐμμίσθους θέσεις οἱ προστατευόμενοι ἢ οἱ εὐνοούμενοι ἢ οἱ ἀφοσιωμένοι· παραγεμισθέντος λοιπὸν ὑπὸ τοιούτων τοῦ Πανεπιστημίου, ἐμαράνθη ὁ ζῆλος καὶ τῶν ἱκανῶν. Τὴν τοιαύτην ὀλιγωρίαν πρέπει ν' ἀποδώσωμεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν ὀργανισμοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς ἄχρι τοῦδε πολιτικὰς περιπετείας τῆς πατρίδος. Τοῦ λοιποῦ δὲ, πιστεύομεν, ὅτι καὶ ἡ Κυβέρνησις θὰ ἦναι προσεκτικωτέρα εἰς τοὺς διορισμούς

τῶν καθηγητῶν, καὶ ἡ βουλὴ δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ οἱ καθηγηταὶ θὰ ἐκτελῶσι μετὰ πλειοτέρου ζήλου τὸ καθήκον τῶν.

Περὶ βάμβακος καὶ καλλιέργιας αὐτοῦ.

Τὸ μέγα συμφέρον τῆς καλλιέργιας τοῦ φυτοῦ τούτου ἐν Ἑλλάδι μοὶ δίδει ἀφορμὴν νὰ εἶπω τινὰ ἐν συντόμῳ περὶ αὐτοῦ, ἐκθέτων τὴν καταγωγὴν καὶ εἰσαγωγὴν αὐτοῦ ἐν Εὐρώπῃ, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν σημερινὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀπαιτούμενας ἐργασίας πρὸς τελείαν ἐπιτυχίαν τῆς καλῆς συγκομιδῆς του. Ἡ καταγωγὴ τοῦ βάμβακος εἶναι πολλὰ ἀρχαία. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἐπεχειρίσαν κατὰ πρώτων τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ· οἱ δὲ Ἄραβες εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν ΙΧ αἰῶνα. Εἰς τὸ Μαρόκον δὲ καὶ φέξ ὑπῆρχον κατὰ τὸν XIII αἰῶνα ἐργαστᾶσια πρὸς κατασκευὴν βαμβακικῶν ὑφασμάτων. Ὁ βάμβαξ καλλιεργείται τὴν σήμερον εἰς τὴν Κάτω Αἴγυπτον, εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν Συρίαν, εἰς τὴν Περσίαν, εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὴν Μάλταν, εἰς τὴν Τοσκάνην, εἰς τὴν Ἰσπανίαν, εἰς τὴν Βραζιλίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας, εἰς τὴν Ἀμερικὴν κλπ. Ὁ στέλεχος τοῦ βάμβακος εἶναι πολὺκλαδος· αἱ δὲ ρίζαι αὐτοῦ ἰνώδεις· τὸ ὕψος αὐτοῦ δὲν ὑπερβαίνει τὰ δύο μέτρα. Οἱ δὲ κλάδοι εἶναι τοποθετημένοι πυραμοειδῶς, καὶ φέρουν φύλλα μὲ μακροειδεῖς μίσχους, διηρημένους εἰς 3, 5 ἢ 7 λόβους στρογγύλους. Τὰ ἄνθη αὐτοῦ γεννῶνται ὑπὸ τῆς μάλης τοῦ φύλλου καὶ φέρονται ὑπὸ μακρῶν οὐρῶν ὃ δὲ καρπὸς συνίσταται εἰς κόκον ὡσειδῆ, ἐμπεριέχοντα 7 ἕως 12 σπόρους ἐπίσης ὡσειδεῖς, τετυλιγμένους μὲ τὸ χνούδι τοῦ βάμβακος.

Ἡ διάρκεια τοῦ ἐτῆσιου βάμβακος εἶναι 6 ἕως 7 μηνῶν, κατὰ τὰ ἔτη. Τὸ φυτὸν τοῦτο πρὸς τελείαν ὄριμανσιν τοῦ καρποῦ, ἀπαιτεῖ 45 ἕως 48 βαθμούς ζέστης. Ὁ βάμβαξ διαίρεται εἰς δύο εἶδη, δηλ. 1) εἰς ἐτήσιον καὶ 2) εἰς πολυετῆ· διὰ πολλοὺς δὲ λόγους ἡ καλλιέργεια τοῦ πρώτου εἶναι ἡ μάλλον συμφέρουσα. Αἱ καλλίτεραι ποιότητες διὰ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι αἱ ἐκ τοῦ σπόρου τῆς Γεωργίας, τῆς Αἰγύπτου,

τὸ Κεϊλάνης καὶ τῆς Λουϊζιάνης (New-Orleans). Ὁ βάμβαξ ἀπαιτεῖ κλίμα μὲν θερμὸν καὶ παραθαλάσσιον, γῆν δὲ θαλαίαν, ὑγρὰν, ἀργιλοαμμώδη ἢ ἀργιλοασβεστοῦδη καὶ ἐκτεθειμένην εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Καλλιεργεῖται δὲ ὡς ἐξῆς, ἡ πρώτη ἄροσις καθὼς καὶ τὸ πρῶτον σθάρνισμα πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἢ δευτέρα ἄροσις καὶ τὸ δεύτερον σθάρνισμα κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἢ τρίτη ἄροσις καὶ τὸ τρίτον σθάρνισμα κατὰ τὸν Μάρτιον. Ἡ δὲ σπορά του ἐκτελεῖται κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ὅλαι αἱ ἄροσεις πρέπει νὰ γίνωνται μὲ τὸ ἄροτρον τοῦ Τρινιὸν ἀριθ. 2· εἰς τὴν τρίτην ὁμως ἄροσιν προστίθεται ἡ fougilleune.

Εἰς τὰς ἄροσεις δίδεται ὅλη ἡ δύναμις τοῦ ἀρότρου· διὰ δὲ τὸ σθάρνισμα μεταχειρίζονται τὴν σιδηρὰν παραλληλόγραμμον σθάρνην τοῦ Τρινιὸν σπείρεται δὲ ὡς ἀκολουθῶς· διὰ τοῦ ἀρότρου ἀριθ. 1 ἀνοίγονται αὐλακες εἰς βάθος 0,8· ὅπισθεν τοῦ ἀρότρου βαδίζει γυνὴ μὲ κοφίλιον πλήρες σπόρου, καὶ θέτει ἀνά 5 σπόρους εἰς τὸν νεανοιγμένον αὐλακα εἰς ἀπόστασιν δὲ 0, 30· ὅπισθεν δὲ αὐτῆς ἔρχεται ἡ σιδηρὰ σθάρνη, ἣτις καλύπτει τὸν σπόρον· ἡ ἀπόστασις τῶν γραμμῶν εἶναι 0,65, ἡ σπορά τοῦ βάμβακος, ὡς ἐλέχθη ἄνωθεν, ἐκτελεῖται κατὰ τὸν Ἀπρίλιον, ὅταν ὁ καιρὸς ᾖ καλὸς καὶ ἡ γῆ θερμὴ, καὶ ἐάν ᾖ δυνατὸν μετὰ βροχὴν. Ἐν γένει δὲ δὲν πρέπει νὰ σπέρνηται καὶ ὅταν ἐπικηται φόβος τῆς βροχῆς, διότι τότε ἡ βροχὴ δύναται νὰ κτυπήσῃ τὸ ἔλαφος καὶ νὰ σαπήσῃ τὸν σπόρον· ὑπάρχει ὁμως μέσον θεραπείας, ἵνα σπείρηται καὶ μετὰ τὴν βροχὴν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, περνᾷται ἡ σθάρνη, ἣτις ἀναμιγνύει τὸ ξηρανθὲν πρῶτον ἔδαφος, μὲ τὸ ὑποκάτω αὐτοῦ εὐρισκόμενον, διασκορπίζει τὸ ἄνωθεν ξηρανθὲν κάλυμμα καὶ εὐκολύνει τὴν φύτρωσιν.

Ὁ σπόρος τῆς Γεωργίας πρέπει νὰ σπείρηται κατὰ προτίμησιν εἰς μέρη πλησιόχωρα τῆς θαλάσσης. Εἰς τὰς ἠνωμένας Πολιτείας δὲν τὸν σπείρουσιν παρά εἰς τὰ παραθαλάσσια καθὼς ἀποδεικνύει καὶ τὸ ὄνομά του· εἰς δὲ τὸ ἐσωτερικὸν σπείρουσι τὸ Λουϊζιάν, καὶ ἐκεῖ ἐπιτυγχάνει καλλίτερον. Ἀνεγνωρίσθη δὲ ὅτι αἱ ἀλατῶδεις γαῖαι εἶναι αἱ καταλληλότεραι διὰ τὸν βάμβακα εἰς αὐτὰς λαμβάνει τὴν καλλιτέραν αὐξησιν. Πρὶν τῆς δευτέρας ἄροσεως διασκορπίζουν τὴν κόπρον, ἢ ἀναγκαῖα ποσότης εἶναι ἀνά 2000 ὀκάδας κόπρον κατὰ

στρέμμα· μεταχειρίζονται δὲ τὴν κόπρον τῶν κτηνῶν, ἢ εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη καὶ αὐτὰ τὰ φίκια. Ἡ ἐκλογὴ τῆς σπορᾶς εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα, καὶ πρέπει νὰ μεταχειρίζηται τις ὅσον τὸ δυνατόν σπορὰν τῆς τελευταίας συγκομιδῆς ἄνευ μίγματος εἰδῶν, καὶ καλὰ ὠριμασθεῖσαν· οἱ δὲ παλαιοὶ σπόροι ἀπορρίπτονται. Ἐκλέγει δὲ τις πρὸς σπορὰν γῆν ἐκτεθειμένην εἰς θέρμανσιν· ἐπειδὴ δὲ ὁ βάμβαξ ἀπαιτεῖ πολλὴν θερμότητα ὅπως ὠριμάσῃ, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀναγκαῖον ἢ ὠριμανσις αὐτῆ νὰ φθάσῃ πρὸ τῶν βροχῶν τοῦ χειμῶνος, αἵτινες τὸν θλάπτουν, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταβάλλῃ τις πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν τὰ ψυχρὰ ἐδάφη, τὰ πλάγια βουνῶν, καθὼς καὶ τὰ προσβαλόμενα ἀπὸ τοὺς δυτικοβορῶνους ἀνέμους, ἐπειδὴ ἀδιακόπως εἶναι ὑγρὰ, δὲν εἶναι κατάλληλα πρὸς σπορὰν βάμβακος. Ἀπεναντίας δὲ τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν ἐκτεθειμένα εἰς τὴν δύσιν, καὶ αἱ γαῖαι, τὰς ὁποίας ὁ ἥλιος προσβάλλει ἐνωρῖς, εἶναι καταλληλότεραι, ἐπειδὴ ἐπ' αὐτῶν ἐπιτυγχάνει κάλλιον ὁ βάμβαξ. Ἐν γένει δὲ τὰ μυρικώδη ἐδάφη (bruyeres) εἶναι εὐμενῆ, καὶ ἐν γένει ὁ μύριξ ἀναφέεται ἐπὶ μαύρων ἄμμων, καὶ ἐπὶ ἐλαφρῶν καὶ θαθῶν γαιῶν, ἐντὸς τῶν ὑποῶν αἱ ρίζαι τοῦ βάμβακος εἰσέρχονται εὐκόλως· τὰ ἐδάφη δὲ ταῦτα θερμαίνονται τὰ πρῶτα καὶ δὲν διατηροῦσιν ὑπερβολικὴν ὑγρασίαν.

Ἀπαιτοῦνται δὲ πρὸς τούτοις καὶ μέσα τινὰ ποτισμοῦ, ἐπειδὴ ὁ βάμβαξ κατὰ τὸ διάστημα τῆς βλαστῆσεώς του ἔχει ἀνάγκην 2 ἢ 3 ποτισμάτων. Ὀφείλεται δὲ καὶ προσοχὴ εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς σπορᾶς· ἤγουν δύο ἡμέρας πρὶν νὰ σπαρῇ ὁ σπόρος, ρίπτουν αὐτὸν ἐντὸς ὕδατος, ἀναμεμιγμένου μετὰ κόπρου, ὅπου μένει ἐπὶ 24 ὥρας· μετὰ ταῦτα τρίβουν καλῶς αὐτὸν μὲ ἄμμον, τὸν θέτουν ἐντὸς τριχίνου σάκου καὶ τὸν ἐκθέτουν εἰς τὸν ἥλιον· οὕτω δὲ οἱ ὑγροὶ ὄντες καὶ θερμαίνόμενοι ἀρχίζουν τὴν βλάστησιν ἐντὸς τοῦ σάκου, καὶ μόλις σπαρθέντες μετὰ 4 ἡμέρας φύονται· πρέπει δὲ νὰ χωθῶν εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς δακτύλου, ἐπειδὴ σήπονται εὐκόλως ἂν παραχωθῶσι θαύτερον· μετὰ ταῦτα διαλέγουν τὰ φυτὰ καὶ δὲν ἀφίουν παρά τὰ πλέον δυνατὰ, εἰς τρόπον ὥστε δὲν στενοχωροῦνται, (ἐπειδὴ ὁ βάμβαξ ἔχει ἀνάγκην ἰκανοῦ ἀέρος πρὸς ὠριμανσιν), οἱ μικροὶ αὐτοῦ κλάδοι, οἵτινες φέρουσιν ὅλην αὐτοῦ τὴν συγκομιδὴν.

Κατὰ τὸν Μάϊον περιβρέχουν τοὺς βάμβακας καὶ βοηθοῦν πρὸς ἔξωσιν τῶν φυτῶν, συντρίβοντες ἐλαφρῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους, ἐάν ἐσχηματίσθησαν σβόλοι· μετὰ δὲ ταῦτα, ὅταν ἡ

βαμβακιά έχη 0,12 ή 0,15 τήν σκαλίζουν και ούτω πλατύ-
νονται οι κατώτεροι κορμοί και γίνονται πολύ υγείς, εν φ' άνευ
του μέτρου τούτου ήθελον βλαφθή. Προς άραιωσιν και καθάρι-
σιν του βάμβακος δέν πρέπει να άποσπᾶ τις τὰ φυτά, από
φόβον μη βλαφθῶσιν αι πλησίον αυτών εύρισκόμεναι ρίζαι του
βάμβακος· όθεν κόπτουν διά του δνυχος όσας θέλουν να εγά-
λουν· δέν πρέπει δε ν' αφήσουν πλέον του ενός ή των δύο εν
εκάστη θέσει· ο βάμβαξ άπαιτει δυόβολισμα ουχι βαθύ, επειδή
δε αι ρίζαι του φοβούνται το σίδηρον του εργαλείου, διά τουτο
είναι έπωφελές, αφού άνακατευθῆ το έδαφος πλησίον του κορ-
μου, να θέση τις επάνω όλίγην γῆν, ληφθεϊσαν εκ των πέριξ.

Είς τας Ηνωμένας Πολιτείας ωφελούνται τῆς βροχῆς διά τήν
επιχειρήσιν ταύτην, και οι φυτευταί τότε εγκαταλείπουσιν
όλας τας εργασίας αυτών, όπως φέρουσιν όλας τας χειράς των
εις τήν εργασίαν ταύτην· κατά τήν εποχην ταύτην του έτους ο
ήλιος ένδυναμοῦται και ξηραίνει ταχέως το έδαφος· εάν δε τις
δέν ωφελθῆ τῆς ευκαιρίας ταύτης, χάνει πολυ και ή εργασία μένει
άνευ άποτελέσματος. Κατά τον Ιούνιον, ότε τὰ φυτά του βάμ-
βακος ηύξησαν μέχρι 0,35 ή 0,40, πρέπει να δώση τις μίαν
ισοπέδωσιν εις όλον το έδαφος, πλην τὰ φυτά πρέπει να ποτι-
σθῶσι, και όταν η γῆ ξηρανθῆ παλιν· το δι' αλόγου συρόμενον
καθαριστήριον θα εργασθῆ πρώτον μεταξυ των γραμμῶν του
βάμβακος, μετα δε ταῦτα διά του καθαριστηρίου τῆς χειρός
θα εργασθῶσιν οι άνθρωποι πέριξ του φυτου, φέροντες εις τον
κορμον τήν νέαν γῆν άνευ βλαβης των ριζῶν. Κατά τον Ιού-
λιον κορυφοτομοῦσι τον βάμβακα· όταν δε ο κορμος του φυτου
ηύξησεν έως 0,60, πρέπει να κοπῆ ή κορυφή του, και δέν πρέ-
πει να υπερβαίνῃ το όλον του φυτου τὰ 0,50· ή εργασία αυτη
είναι πολυ ουσιώδης, επειδή το φυτον τότε δύναται να μεταφέρῃ
τον χυμον εις τους παραλλήλους κλάδους, οτινες φέρουν τότε όλην
τήν συγκομιδην· διά τουτο μετα τήν κορυφοτόμισιν οι κλάδοι
αυξάνουν και άνθίζουν.

Πρέπει δε να προφυλάττη τις το διάστημα το μεταξυ των
φυτων απηλλαγμένον βλαβερων χορτων, διότι ειδομεν συγκο-
μιδάς ελαττωθείσας κατά το ημισυ, ενεκα τῆς κακῆς ή τῆς
αργά γενομένης καθαρίσεως. Ενίοτε πλημμυροῦσι τὰ φυτά
και ζωϊα τινα μικρά, χωρις να ηναι γνωστον το αιτιον·
εν τοιαύτῃ περιστάσει φυτευταί τινες αποκόπτουσιν όλα τὰ
παθόντα μέρη τῆς βαμβακιάς. Παρατηρήθη δε, ότι βαμβα-
κιάς φυτευθείσαι πλησίον του καπνου, είναι ελεύθεραι των

μικρων τούτων ζωϊων· διά τουτο είναι καλον, οσάκις δύ-
ναται τις, να φυτεύῃ βάμβακα πλησίον του καπνου, όπως
προφυλάξῃ τον βάμβακα και βεβαιώσῃ τήν καλήν συγκομιδην·
μερικοι προς τον σκοπον τουτον εδοκίμασαν και τήν σκόνιν τῆς
αδούσετου κατά τήν πρώταν και ούτω κατέστρεψαν τὰ ζωϊα
των βαμβακιων, καθώς επίσης και των ροδακινειων και άλλων
τινων οπωροφόρων δένδρων. Κατά τον Αυγουστον μήνα χαρά-
ζουν τους πλαγιους κλάδους των βαμβακιων και παύουν όλως
διόλου τας ποτίσεις· ή μέθοδος αυτη χρησιμεύει προς σταμά-
τισιν του χυμου, οστις άνευ τουτου ήθελεν αδιακόπως παράγει
νεα άνθη και επειδή ενδιαφέρει να απολαύσῃ τις πρώων ωρί-
μανσιν, ο χυμος μεταφέρεται τότε όλος εις τους κόκους, οτι-
νες αυξάνουν ταχέως. Παρατηρήθη επίσης, ότι αι βαμβακιάς αι
μετρίως ποτισθείσαι δίδουν βάμβακα λεπτότερον μακρύτερον
και πλέον νευρώδη.

Κατά τον Σεπτέμβριον μήνα ο βάμβαξ αρχίζει να ώριμάζῃ·
προς συγκομιδην του βάμβακος, πρέπει οι κόκοι να ηναι
πολυ ανοικτοι, και το χνούδι να προέξῃ, ως ίνα εξέληθ, άλ-
λά δέν πρέπει να περιμεινῃ τις και τήν πτώσιν αυτου, έ-
πειδή ούτω λαιμώνεται και χάνει μέρος τῆς αξίας αυτου.
Άμα λοιπον ώριμάσῃ ο βάμβαξ, πρέπει καθ' εκάστην να περι-
ερχηται τις τους κάμπους κατά τήν εξαφάνισιν τῆς χλόης και
να συναζῃ τους κάλυκας κατά μέτρον τῆς ώριμότητος. Άμα δε
συναχθῆ ο βάμβαξ, θέτουν αυτον επί σανίδων, εκτεθειμένων εις
τον ήλιον ή επί έξωστων προς αποδίωξιν πάσης υγρασίας μετα
δε ταῦτα τον μεταφέρουν εντός ξηρων δωματιων· συμφέρει δε να
θέση τις κατά μέρος προς φύλαξιν σπόρου εκ του πρώτου συγ-
κομισθέντος βάμβακος, και εκ του καλως ώριμασμένου, του ό-
ποιου και αυτη ή μεταξα πρέπει να ηναι άνευ ελαττώματος.

Φροντίζων δε τις τοιουτρόπως κατ' έτος, δύναται να σχηματίτῃ
είδος βάμβακος πρώου, και μη φοβουμένου τήν δριμύτητα του
χειμῶνος. Κατά τον Οκτώβριον μήνα ο βάμβαξ είναι εις πλήρη
συγκομιδην, και τότε εργάται έχοντες, εμπροσθεντων ποδιάς με
πλατείας τσέπας, περιτρέχουν τον κάμπον μετα τήν εξαφάνισιν
τῆς ομίχλης και συγκομιδοῦν κατά τον βαθμον τῆς ώριμότη-
τος. Το δε ψύχος δέν εμποδίζει τήν ώριμανσιν του, και βλάπτει
όλιγότερον τῆς βροχῆς· μετα το λευκόν μάλιστα πάχος κατά
την Νοέμβριον οι κόκοι ανοίγουν κατά μεγαλειτερον αριθμον.

Επί του παρόντος περιορίζομαι εις αυτας μόνον τας μικράς
παρατηρήσεις μου ως προς τήν καλλιέργειαν του βάμβακος,

ἐπιφυλάττομαι δὲ προσεχῶς νὰ προσθέσω καί τινα ἀφορῶντα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καλλιεργίας τοῦ φυτοῦ τούτου ἐντὸς τῶν κτημάτων μου κατὰ τὸ ἔτος 1864.

Τὴν 25 Δεκεμβρίου 1864 ἐν Σκάλᾳ Ὁρωποῦ

Κ. Ι. ΠΑΠΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Περὶ σταφίδος.

Βον.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀσιμνήστου Κυβερνήτου μέχρι τοῦδε ἡ σταφίς εἰσῆγαγεν εἰς τὸ Κράτος πεντακόσια περίπου ἑκατομύρια δραχμῶν, ἐξ ὧν εἰσῆλθον τοῦλάχιστον πενηνκοντα εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον· τοιαύτη ἐπομένως βιομηχανία εἶναι ἀξία πάσης προσοχῆς καὶ φροντίδος· ἰδίως δὲ ἡ πόλις τῶν Πατρῶν κρίνεται δικαίως, ἀξία πάσης συμπαθείας διὰ τε τὰ παρελθόντα παθήματά της, τὴν παροῦσαν αὐτῆς κατάστασιν καὶ τὸ μέλλον της. Κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἐπαναστάσεως ἠριθμοῦντο οἱ μὲν κάτοικοι Πατρῶν εἰς 15 περίπου χιλιάδας, τὰ δὲ ἐμπορικὰ πλούτη αὐτῶν εἰς πολλὰ ἑκατομύρια ταλλήρων καὶ τὰ κτηματικά των εἰς οἰκίας μεγαλοπρεπεῖς, ἀμπελώνας, σταφιδῶνας καὶ ἐλαιῶνας· τί δὲ διεσώθη ἐξ ὅλων τούτων εἰς τὴν λῆξιν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος; Κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐν ἔτει 1828 γενομένην ἀπαρίθμησιν οἱ μὲν διασωθέντες κάτοικοι τῶν Πατρῶν εὐρέθησαν ὀκτακόσιοι μόνον τὸν ἀριθμὸν! ἕκ δὲ τῶν μεγαλοπρεπῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων αὐτῆς, γενομένων ὅλων ἀνεξαίρετως παρανάλωμα τοῦ πυρός, ἔμειναν μόνον τὰ γήπεδα· δὲν διεσώθη δὲ οὔτε μία κτλ οἰκία, οὔτε ἐν ἐμπορικὸν κατάστημα! δὲν ἔμεινε πέτρα ἐπὶ πέτρας οὐδεμία! τὰ κλήματα τῶν σταφιδῶνων, τῶν ἀμπελώνων καὶ οἱ ἐλαιῶνες ἐξερίζωθησαν μέχρι τοῦ τελευταίου φυτοῦ ὑπὸ τῶν τούρκων, διαμεινάντων ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως τῶν Πατρῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ πολέμου· καὶ οὕτω ἐγένετο ἡ πρὶν ἀφνειὸς πόλις μηλόδοτος, κοιλὰς κλαυθμῶνος, ἄλλη πόλις Πριάμου! ἀλλὰ τὸ

φιλεργον τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἀπανταχόθεν συβρυσάντων ἐκεῖ ὁμογενῶν ἐπανώρθωσεν ἐν μέρει τὴν καταστροφὴν διὰ τῶν ἐκ τοῦ σταφιδοκαρποῦ κερδῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου.

Σήμερον ὅμως ἡ ἔκπτωσις τῆς τιμῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ ἐγεροίερευσε τὴν θέσιν αὐτῶν καὶ τὰ κτήματα τῶν Πατρῶν στενάζουσιν ὑπὸ βαρυτόκου ὑποθήκας. Πρὸς τοιαύτην πόλιν δίκαιον εἶναι ἡ Β. Κυβέρνησις νὰ χορηγήσῃ πᾶσαν συνδρομὴν, ὅπως ἀνακύψῃ.

Ἐπαιδὴ δὲ ἡ ἐλάττωσις τῆς ἐκ τοῦ σταφιδοκαρποῦ ὠφελείας, κατὰ μέγα μέρος, προέρχεται ἐκ τῆς μεγάλης αὐξήσεως τῶν ἐξόδων τῆς παραγωγῆς αὐτοῦ, (διότι ἐὰν ἄλλοτε ὅλα τὰ ἐξόδα τῆς παραγωγῆς μιᾶς π. χ. χιλιάδος σταφίδος ἔφθανον κατὰ μέσον ὄρον εἰς 30 δραχμὰς, σήμερον τὰ ἐξόδα ταῦτα ἀναβαίνουσι μέχρι τῶν 60 δραχμῶν) ἀνάγκη κατεπείγουσα εἶναι νὰ ἐγκύψωσιν ἢ τε Β. Κυβέρνησις καὶ οἱ ἰδιοκτῆται εἰς σπουδαίαν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, ἐὰν ᾖναι δυνατὸν νὰ ἐλαττωθῶσι τὰ ἐξόδα ταῦτα.

Ὅσα πάσχουμεν ἡμεῖς, ὡς πρὸς τὸν σταφιδοκαρπὸν, πάσχουσι καὶ οἱ Γάλλοι ὡς πρὸς τοὺς οἴνους των· ἀλλ' ἐν Γαλλίᾳ, ἡ μὲν Κυβέρνησις ἐνθαρρύνει παντοιοτρόπως τοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα ἐνασχολουμένους, οἱ δὲ ἰδιῶται δὲν μένουσιν ἀμέριμοι. Οὕτω λοιπὸν οἱ κάτοικοι τῆς Βορδουγάλλης παραδεχόμενοι πάντα ὠφέλιμον νεωτερισμὸν, καὶ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως βοηθηθέντες παντοιοτρόπως κατώρθωσαν νὰ καλλιεργῶσιν ἤδη τὰς ἀμπέλους των διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ οἰκονομοῦσιν οὕτω κατὰ τὸ ἥμισυ τὰ ἐξόδα τῆς καλλιεργίας· ἀλλ' οἱ συμπατριῶται των κάτοικοι τῆς Βουργουνίας, (τυφλοὶ ὄπαδοὶ τῶν παλαιῶν συνηθειῶν (rutiniers), ὅποιοι ὑπάρχουσιν εἰς ὅλα τὰ ἔθνη) μέχρι ἐσχάτων, καίτοι καταστρεφόμενοι ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐξήσιν τῶν ἐξόδων τῆς καλλιεργίας, καίτοι ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παράδειγμα τῶν ἀμπέλων τῆς Βορδουγάλλης, δὲν ἠδυνήθησαν μολοντοῦτο νὰ ἐνοήσωσι τὸ μέγα αὐτῶν συμφέρον καὶ πεισματωδῶς ἀπέκρουον πάντα πρὸς τὸν τρόπον τῆς καλλιεργίας τῶν ἀμπέλων νεωτερισμὸν. Εὐτυχῶς εὐρέθησαν ἐκεῖ ἄνδρες εὐφύεστατοι καὶ ἀρκούντως φιλοπάτριδες, οἵτινες ἀνέλαβον τὴν φροντίδα νὰ ὠφελήσωσιν, ὡς πρὸς τοῦτο, τοὺς συμπολίτας των καὶ ἄκοντας. Ἐβυσαν δὲ λαμπρῶς τὸ ζήτημα τῆς δι' ὀλίγων ἐξόδων καλλιεργίας

τῶν ἀμπέλων, ἀνακαλύψαντες ἄροτρον κατάλληλον ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίαν.

Ἐπειδὴ ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουν ἑκατομύρια στρεμμάτων ἀμπέλων, πολλαὶ δὲ ἑκατοντάδες χιλιάδων στρεμμάτων σταφιδῶνων, ἐκρίναμεν πρόσφορον νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα τὰ περὶ τῆς ἀνακαλύψεως καὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἀρότρου τούτου, ἔχοντα ὡς ἐξῆς.

α' Ἐξ ὄλων τῶν γεωργικῶν βιομηχανιῶν οὐδεμία ἀπαιτεῖ τόσον πολλὰς ἐργατικὰς χεῖρας καὶ τόσας διηνεκεῖς φροντίδας, ὅσας ἡ ἀμπελοφυλακία· ὅταν ὁ οἶνος πωλῆται εἰς τιμὰς καλὰς, ὁ μὲν ἐργατικὸς πληθυσμὸς τῶν ἀμπελοφυλακικῶν κέντρων ζῆ ἐν εὐπορίᾳ, οἱ δὲ ἰδιοκτῆται τῶν ἀμπέλων πραγματοποιοῦσιν οἰκονομίας τινὰς, αἱ ὅποια ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς νὰ ἐπιφέρωσι βελτιώσεις εἰς τὰ κτήματά των καὶ εἰς τὰς οἰνοθήκας των· ἀλλ' ὅταν, ἐξ αἰτίας μεγάλης ἀφθονίας, οἱ οἴνωες ὑπερπληρῶνται καὶ αἱ τιμαὶ τῶν οἴνων καταβαίνωσιν, οἱ ἰδιοκτῆται τότε περιορίζονται μόνον εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἐξοδα τῆς καλλιέργειας καὶ ἡ ἀνέχεια κατανατᾷ ἐπαισθητῆ καὶ εἰς τοὺς καλλιεργητὰς τῶν ἀμπέλων.

«Οἱ σιδηρόδρομοι, εἶναι ἀληθῆς, ἤνοιξαν νέα κέντρα καταναλώσεως· ἀλλὰ συγχρόνως τοῦτο συνετέλεσε νὰ γίνωσι πλεῖστα νέα φυτεῖαι· ἡ μὲν ἐσοδεία αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἐπομένως οἱ μὲν οἴνωες θέλουσιν ὑπερπληρωθῆ, αἱ δὲ τιμαὶ τῶν οἴνων θέλουσιν ἐκπέσει πολὺ ἀναμφιβόλως. Οἱ νοημονέστεροι τῶν ἰδιοκτητῶν θεωροῦσιν ὡς ἐπιχειρήσιμην καὶ ἀναπόφευκτον τὴν κρίσιν ταύτην καὶ, ὅπως ὄσιν ἔτοιμοι ν' ἀνθῆξωσιν εἰς αὐτὴν, ἐνασχολοῦνται ἤδη εἰς τὴν λύσιν τῶν ἐξῆς ζητημάτων, δηλ. πῶς νὰ ἐλαττώσωσι μὲν τὰ ἐξοδα τῆς καλλιέργειας, ν' αὐξήσωσι δὲ τὴν παραγωγὴν καὶ νὰ εὕρωσι νέας μεθόδους διὰ ν' ἀπλοποιήσωσι τὰς περιστροφὰς τοῦ ἐμπορίου τῶν οἴνων.

αἱ ἰδέαι αὗται παράττουσι τὴν Βουργονίαν ἀπὸ τινος ἤδη καιροῦ, ὡς μὲσον ἐλαττώσεως τῶν ἐξόδων τῆς καλλιέργειας, σήμερον τοσοῦτον πολυδαπάνου, θεωροῦσι τὴν δι' ἀρότρου ἀντικατάστασιν τῆς ἀξίνης. Πρὸς αὐξάνει μὲν τῆς παραγωγῆς ἐκθειάζουσι τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα τῶν κλημάτων. Πρὸς ἀπλοποίησιν δὲ τοῦ ἐμπορίου προτείνουσι τὴν σύστασιν συνδικάτων τῶν ἀμπελοκτημόνων, οἵτινες θέλουσι τεθῆ εἰς ἀμεσον σχέσιν μετὰ

τῶν καταναλωτῶν. Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια κρῶνται εἰς λύσιν.

αἱ ἀντικατάστασις τῆς ἀξίνης διὰ τοῦ ἀρότρου ὑπάρχει τὸ προταθὲν ζήτημα ἐν Βουργονίᾳ ὑπὸ τινῶν προοδευτικῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ ὅποιον οἱ εὐφρέστεροι τούτων προσπαθοῦσι νὰ πραγματοποιήσωσι πρόκειται περὶ οἰκονομίας πλέον τῶν 15 φράγων κατὰ στρέμμα εἰς τὰ ἐξοδα μόνης τῆς καλλιέργειας· πρόκειται κυρίως εἰπεῖν ν' ἀναπληρωθῇ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν βραχιόνων, οἵτινες ὁσημέραι κατανατῶσι σπανιώτεροι. Ἰπάρχει ἄρα γὰρ μὲσον νὰ ἐλαττωθῇ ἡ δαπάνη τῆς καλλιέργειας· οἱ νεωτερισταὶ ἀποκρίνονται ναι, καὶ ἐπιδεικνύουσι τοὺς τρόπους τῆς καλλιέργειας τοὺς ὄντας ἐν χρήσει ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν Βορδουγάλλῃ, ἐνθα ὅλα τὰ εἶδη τῆς καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου γίνονται διὰ τοῦ ἀρότρου, καὶ ἐκ τούτου πρόκύπτει μεγίστη οἰκονομία. Διατί, προσθέτουσιν οἱ νεωτερισταὶ, νὰ μὴ ἐφαρμόσωμεν τὴν μέθοδον ταύτην καὶ ἐν Βουργονίᾳ, ἥτις παράγει τοσοῦτον ἐξόχου οἴνου;

«Ἀναμφιβόλως, ἀποκρίνονται οἱ θιασῶται τοῦ στησίου (statu quo), ἀλλὰ δὲν φοβεῖσθε, σεῖς οἱ νεωτερισταὶ, μήπως διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ τρόπου τῆς καλλιέργειας ἐπιφέρητε ζημίαν μεγάλην εἰς τοὺς ἀμπελοκτήμονας; αἱ ἀμπελοὶ ἡμῶν ἀριθμοῦσι σήμερον 2,400 κλήματα κατὰ στρέμμα· πεφυτευμένα τοσοῦτον πυκνὰ τὰ κλήματα μένουσιν ἀδύνατα καὶ παράγουσιν ὀλίγας σταφυλάς, ἐχούσας ῥάγας μικράς· ἀλλὰ δίδουσιν αὐταὶ ἐξόχον οἶνον. Ὅθεν διὰ νὰ καλλιεργήσῃτε διὰ τοῦ ἀρότρου πρέπει πρότερον νὰ δώσητε μεγάλην ἔκτασιν εἰς τὰς σειρὰς τῶν κλημάτων, περιορίζοντες τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς 1200 κατὰ στρέμμα· ἄλλως τε, ὅπως μεταρρυθμίσητε τὰς ἀμπέλους ταύτας, πρέπει νὰ τὰς διαθήσητε οὕτως, ὥστε νὰ δύναται νὰ διέρχεται δι' αὐτῶν εὐκόλως τὸ ἄροτρον, πρέπει δηλ. νὰ ἐκρῖνωσῃτε ὅλα τὰ κλήματα· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ζημία ἀνυπολόγιστος, καὶ πάλιν, μετὰ τὴν ἐκρῖνωσιν, πρέπει νὰ γείνη ἀναφύτευσις αὐτῶν καὶ ἀπώλεια χρόνου ἐν διαστήματι 5—6 ἐτῶν, μέχρις οὐ τὰ νέα κλήματα δώσωσι τέλειον καρπὸν· ὥστε εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐκρῖνωσεως ζημίαν πρέπει νὰ προσθέσωμεν τὸ ἐνοίκιον τοῦ ἀγροῦ ἐν τῷ διαστήματι τῶν 5—6 ἐτῶν, τὰ ἐξοδα τῆς ἀναφύτευσως καὶ τὰ τῆς ἐξαετοῦς καλλιέργειας ὅλα ταῦτα ἀποτελοῦσι ζημίαν ἀνυπολόγιστος.

«Αἱ σπουδαῖαι αὗται ἀντιρρήσεις οὐδόλως ἀπεθάρρυνον τοὺς

άνδρας τῆς πρωτοβουλίας. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν πρέπει νὰ θέσωμεν τὸν κόμητα Δὲ Λαλουῆρ (de la Loyère), πρόεδρος τοῦ γεωργικοῦ συμβουλίου τῆς Βῶν (Beaune), ὅστις πολὺ εὐστόχως καὶ λίαν οἰκονομικῶς ἔλυσε τὸ ζήτημα τοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν παλαιῶν κλημάτων. Ὁ Κ. Δὲ Λαλουῆρ δὲν κατέφυγεν οὔτε εἰς τὴν ἐκρίζωσιν τῶν ἀμπέλων, οὔτε εἰς τὴν ἀναφύτευσιν αὐτῶν. Ἐίθασεν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, περιοριζόμενος μόνον εἰς τὰς καταβολὰς (prosignage) τῶν κλημάτων, καὶ ἐκτιμᾷ τὴν δαπάνην εἰς 25 φράγκα κατὰ στρέμμα, ἀμέσως δὲ τὸ πρῶτον ἔτος ἔχει ἔσοδιον καλὴν. Ἡ δαπάνη ἐπομένως εἶναι ἀσήμαντος, διότι μόνη ἡ οἰκονομία, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἢ διὰ τοῦ ἀρότρου καλλιέργεια χρεωλύει εἰς ὀλιγώτερον τῶν δύο ἐτῶν τὰ ἐξόδα τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς ἀμπέλου· ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα, περὶ ὧν θέλομεν ὀμιλήσει περαιτέρω.

Ἄϊδου τίνι τρόπῳ ἐνήργησεν ὁ Κ. Δὲ Λαουῆρ· ἔβαλεν ἐν πρώτοις κατὰ νοῦν νὰ κατασκευάσῃ ἐν ἄροτρον, πρόσφορον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπέλων, εἶχε δὲ πρόχειρον εἰς Σαβινὺ (Savigny) τὸν Κ. Σίμωνα, εὐφυῆ κατασκευαστὴν μηχανῶν, ὅστις ἦτο βοηθός του. Οὗτοι λοιπὸν μετὰ ἐπανεληγμένης δοκιμᾶς κατεσκεύασαν ἄροτρον, ὅπερ ἀνταποκρίνεται ἐντελῶς εἰς τὸν σκοπὸν τῶν· συνίσταναι δὲ τὸ ἄροτρον τοῦτο εἰς ἓν ὕψος τὸ ὅποιον δὲν καταβαίνει ποτὲ κατωτέρω τῶν 8—10 ὑφεκατομέτρων βάθους. Ἡ ἀμπελος ἀγαπᾷ τὴν ἐπιπόλαιον καλλιέργειαν. Μὲ τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο εἰς ἄνθρωπος καὶ εἰς ἵππος δύνανται νὰ ὀργώσωσιν εἴκοσι πέντε στρέμματα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

ἌΤὸ ἄροτρον τοῦ Κ. Δὲ Λαουῆρ ἔχει τρία σώματα ἀνταλλασσόμενα· ἐκ τούτων τὸ ἐν εἶναι ἐργαλεῖον, δι' οὗ σηκόνεται τὸ χῶμα (buteur), ἕτερον ἐργαλεῖον, δι' οὗ καταβάλλεται τὸ ὑψωθὲν χῶμα (contre buteur), καὶ τὸ τρίτον εἶναι σκαλιστήριον (sarcloir)· μὲ τὸ buteur ἀνοίγουσι βαθεῖαν αὐλακκὴν ἐν τῇ μέσῃ τῶν σειρῶν τῶν κλημάτων, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐναποθέτουσι τὰ λιπάσματα, τὰ ὁποία καλύπτουσι διὰ τοῦ contre buteur. Κατὰ τὸ θέρος, ὅταν τὸ ἔδαφος καλύπτεται ἀπὸ χόρτα αὐτόφουτα, ἀφαιροῦσιν ὅλα ταῦτα τὰ χόρτα διὰ τοῦ σκαλιστηρίου, τὸ ὅποιον εἶναι εἶδος ἀξίνης μὲ ἵππον. Τὸ ἄροτρον τοῦτο καὶ τὰ διάφορα ἀνταλλακτικὰ αὐτοῦ ἐργαλεῖα συντελοῦσι νὰ γίνωνται οὕτως β-λαι αἱ καλλιέργειαι τῆς γῆς τῆς ἀμπέλου μὲ οἰκονομίαν τοῦ ἡμίσεως τῶν δαπανῶν τῆς διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίας. Προσθετέον

δὲ ὅτι τὸ ἄροτρον τοῦτο καταργεῖ καὶ τὸ ἡμισυ τῶν βραχιόνων, οἵτινες εἰσιν ἐν χρήσει κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα, τοῦθ' ὅπερ ὠφελεῖ μεγάλως τὸν ἰδιοκτῆτην, δυνάμενον οὕτω νὰ κάμῃ τὰς ἐργασίας του εἰς τὸν προσήκοντα καιρὸν.

ἌΤοῦ καταλλήλου γεωργικοῦ ἐργαλείου ἄπαξ ἀνακαλυφθέντος δὲν ἔμενεν εἰμὴ νὰ διατεθῶσιν εἰς εὐθείας σειρὰς τὰ κλήματα τῶν παλαιῶν ἀμπέλων, ὥστε εἰς ἵππος νὰ δύναται νὰ διέρχηται διὰ μέσου αὐτῶν χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ ζημίαν· τὸ ζήτημα τοῦτο ἐλύθη διὰ τοῦ συστήματος τῶν καταβολᾶδων· ὁ Κύριος Δὲ Λαλουῆρ δίδει εἰς τὰς σειρὰς τῶν κλημάτων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων ἑνὸς μέτρου καὶ 40 — 90 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ὥστε τὸ ἄροτρον νὰ δύναται νὰ κινῆται ἀκωλύτως καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Πρὸς τοῦτο τεντόνει, ἐντὸς τῶν παλαιῶν ἀμπέλων, λεπτὰ σχοινία (στάθμας ἢ ἀλυσίδας λεπτάς)· εἰς τὸ μῆκος τῶν σχοινίων τούτων ἀπαντῶνται ἤδη ἀναμφιβόλως κλήματα τὰ ὅποια εἰσιν εἰς εὐθυγραμμίαν ταῦτα μὲν διατηροῦνται εἰς τὰς θέσεις των, τὰ δὲ ἐκτὸς τῆς εὐθείας εὐρισκόμενα φέρονται εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ μέσου τῶν καταβολᾶδων, αἵτινες πρέπει νὰ ἔχωσι βάθος 33 ὑφεκατόμετρα· τέλος ἐν τῶν 2400 κλημάτων, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς ἕκαστον στρέμμα τῶν παλαιῶν ἀμπέλων, ἐκρίζονται τὰ ἡμίση, ὥστε οὕτω περιορίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν κλημάτων τῆς νέας ἀμπέλου εἰς 1200 κατὰ στρέμμα· ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ δαπανῶνται 4 λεπτὰ δι' ἕκαστον κλημα, τοῦτο δὲ ἤθελον ἀναβιβάζει τὴν δαπάνην εἰς 48 φράγκα κατὰ στρέμμα, ἐὰν ἐπρόκητο νὰ καταβληθῶσιν ὅλα τὰ κλήματα· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῶν κλημάτων θέλουσι διατηρηθῆ εἰς τὰς θέσεις των, ἡ δαπάνη ἐλαττοῦται τότε κατὰ τὸ ἡμισυ, ἦτοι εἰς 25 φράγκα κατὰ στρέμμα.

ἌΑἱ γραμμαὶ τῆς νέας ἀμπέλου λαμβάνουσι διεύθυνσιν (orienter) ἀπὸ ἀρκτοῦ πρὸς μεσημβρίαν, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἥλιος προσβάλλει διαδοχικῶς τὰ διάφορα μέρη ἐκάστου κληματος ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεώς του· αἱ σταφυλαὶ ὀριμάζουσιν οὕτως εὐκολώτερα καὶ καλῆτερα.

ἌΤὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἀπλοῦστατον, εὐφύεστατον, οἰκονομικώτατον, καὶ φέρει μεγάλην τιμὴν εἰς τὸν Κ. Δὲ Λαουῆρ, ὅστις τὸ ἐφαρμόζει ἤδη λίαν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν ἐν Σαβινὺ μεγάλην ἀμπελὸν του καὶ εἶναι ὁ πρῶτος ὑποκινητὴς (promoteur) τοῦ συστήματος τούτου ἐν Βουργονίᾳ. Ὁ διὰ τῶν καταβολᾶδων μετασχηματισμὸς τῶν ἀμπέλων ἀναμνησθεὶς πως τὸν διὰ τῶν

ἐγκεντρίσεων μετασχηματισμὸν τῶν ἀρχαίων ἀμπέλων τοῦ Λαγκεδόκ, αἰτίνες ἄλλοτε ἐδίδον οἶνον (de chaudière) τῆς ἐσχάτης ποιότητος καὶ αἱ ὁποῖαι σήμερον δίδουσιν οἶνους καλοὺς πρὸς κατανάλωσιν βελτιωθεῖσαι διὰ τῶν ἐγκεντρώσεων. Εἰς τόπον, ὡς τὸ Ἡρώλτ (Hérault), ἔνθα ἕκαστον στρέμμα δὲν ἔχει πλείοτερα τῶν 500 πρέμνων, τὸ ἐγκέντρισμα στοιχίζει 5 φράγκα κατὰ στρέμμα. Ἐάν τις ἔκαμνε τὸν ὑπολογισμὸν τῆς δαπάνης, ἥτις ἤθελε χρειασθῆ διὰ τὴν ἐκρίζωσιν τῶν παλαιῶν κλημάτων καὶ τὴν ἐμφύτευσιν τῶν νέων, ἤθελεν ἴδει πόσον εἶναι μεγάλη ἡ διὰ τῶν ἐγκεντρώσεων οἰκονομία.

αἷς συμπλήρωμα τοῦ συστήματός του ὁ Κ. Δὲ-Λαλοῦερ ἐφεύρε μικρὸν ἀμπελοφυτικὸν ἀμάξιον (tomberau), τοῦ ὁποίου οἱ τροχοὶ εἰσὶ πολλὰ ὑψηλοὶ καὶ ὁ ἄξων περὶ ὑπεράνω τῶν γραμμῶν τῶν κλημάτων. Τὸ ἀμάξιον τοῦτο δύναται νὰ μετακομίξῃ τοὺς πασσάλους, τὰ λιπάσματα καὶ τὰς τρυγούμενας σταφυλάς ὑπεράνω τῶν γραμμῶν χωρὶς οὐδεμίαν νὰ προξενῆται βλάβη εἰς τὰ κλήματα ἢ εἰς τὰ μετακομιζόμενα πράγματα. Μόνον δὲ πρέπει νὰ ᾧσιν εἰς ἀκριβῆ εὐθυγραμμίαν οἱ πάσσαλοι καὶ δύναται τοῦτο νὰ κατορθωθῆ εὐκόλως διὰ σύρματός τινος εὐθυγραμμίζοντος αὐτά.

«Τέλος, ἐπειδὴ ἐν τῇ γεωργίᾳ καὶ αἱ ἐλάχιστον κατὰ μέρος οἰκονομίαι κατανῶσιν εἰς μεγάλα ποσά ὡς πρὸς τὸ ὅλον, ὁ Κ. Δὲ-Λαλοῦερ μεταχειρίζεται πασσάλους ἐγκεχυλισμένους μὲ sulfate de cuivre. Ἐλπίζει δὲ, ὅτι διὰ τῆς προετοιμασίας ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ ὁ ἴδιος, θέλει δώσει μακροτέραν ζωὴν εἰς τοὺς πασσάλους καὶ κατὰ συνέπειαν θέλει ἔχει ὀλιγώτερα ὡς πρὸς τοῦτο ἐξοδα.

«Οὕτω λοιπὸν τὸ νέον τοῦτο σύστημα ἐλαττώνει ὑπερβολικὰ τὰ ἐξοδα τῆς καλλιέργειας τῶν ἀμπελώνων καὶ κατὰ συνέπειαν θέλουσι κατὰ πολὺ ἐλαττωθῆ τὰ τῆς παραγωγῆς. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἐλάττωσις ἀναβαίνει εἰς 15 φράγκα κατὰ στρέμμα μόνον διὰ τὰ συνήθη ἐξοδα τῆς καλλιέργειας· ἀλλ' εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο δέον νὰ προστεθῶσιν αἱ οἰκονομίαι, αἱ προελευσόμεναι ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν πασσάλων ἐκ 2400 εἰς 1200, κατὰ στρέμμα καὶ ἐκ τῆς μακροχρονιωτέρας διατηρήσεως αὐτῶν, ἐγκεχυλισμένων μὲ τὸ εἰρημένον ὄξύ. Ἐπειτα ἔρχονται αἱ οἰκονομίαι αἰτίνες θέλουσι πραγματοποιηθῆ ἐκ τῆς μετακομίσεως τῶν λιπασμάτων, τῶν πασσάλων, καὶ τοῦ τρυγητοῦ, τὰ ὁποῖα πάντα πρότερον ἰο ἀνθρώπων μετακινούμενα εἰς τοὺς

ἄμους τῶν, καὶ τὰ ὁποῖα σήμερον μετακομίζονται διὰ τοῦ ἀμπελοφυτικῆ ἀμαξίου τοῦ Κ. Δὲ-Λαλοῦερ· τέλος πάντων δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν τὴν οἰκονομίαν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ διὰ τοῦ ἀρότρου ἐγγισίς τῶν λιπασμάτων, γινομένη μέχρι τοῦδε διὰ τῆς ἀξίνης· ὅλαι αὐταὶ αἱ οἰκονομίαι συμποσοῦνται εἰς 25 τοῦλάχιστον φράγκα κατὰ στρέμμα· ὥστε μὲ τὴν οἰκονομίαν ἐνὸς μόνου ἔτους δύναται νὰ γίνῃ ἡ δαπάνη τοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν παλαιῶν ἀμπέλων κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Κ. Δὲ-Λαλοῦερ» (1).

Προτεχῶς θέλει δοθῆ πέρας εἰς τὴν πραγματείαν ταύτην ἀπὸ τοῦδε ὅμως θεωροῦμεν ἐπαναγκές νὰ ἐφελευσώμεν τὴν προσοχὴν τῆς τε Β. Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀμπελοκτημόνων ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἀνακαλύψεως· διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν τε ἀμπελώνων καὶ τῶν σταφυδιῶνων δαπανῶνται κατ' ἔτος 20—25 ἑκατομμύρια δραχμῶν καθ' ὅλον τὸ ἑλληνικὸν Κράτος, δηλ. μετὰ τῆς πρῶτης βιτανήσου· ἐάν δὲ κατορθωθῆ ἡ καλλιέργεια διὰ τοῦ ἀρότρου θέλουσιν οἰκονομηθῆ τὰ ἡμίση τῶν δαπανωμένων πρὸς ὄφελος τῶν ἰδιοκτητῶν· ἀλλὰ τίνι τρόπῳ νὰ εἰσαχθῆ παρ' ἡμῖν τὸ ἀρότρον, ὅπου στεροῦμεθα χρηματικῶν μέσων καὶ γεωργῶν ἐπιστημόνων; θέλουσιν ἴσως εἶπει τινὲς ἀποκρινόμεθα θαρράλως ὅτι καὶ χρηματικὰ μέσα ὑπάρχουσι καὶ ἐπιστήμονες γεωργοὶ δύναται νὰ μορφωθῶσιν ἀρκεῖ νὰ ΘΕΛΩΣΙΝ οἱ ἰδιοκτῆται.

Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει μέσα ἀφθονώτατα, πλείοτερα κατ' ἀναλογίαν ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην Κυβέρνησιν, τὰ ὁποῖα κατ' ἀπαίτησιν πληρεξουσίων ἢ βουλευτῶν, δαπανῶνται εἰς ὑποτροφίας εὐνοουμένων.

Δεύτερον δὲ οἱ μεγάλοι δῆμοι ἔχουσιν ἐπίσης ἀρκούντα μέσα καὶ

Τρίτον, μικρὰ τις συνεισφορά ἐκάστου τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἀμπελώνων καὶ τῶν σταφυδιῶνων δύναται ν' ἀποτελέσῃ μὲν μεγάλη κεφάλαια, δι' ἧν νὰ σταλῶσιν ἐπίτηδες νέοι νοήμονες εἰς Βουργονίαν καὶ Βορδυγάλλην ἵνα ἴδωσιν ἰδίους ὄμμασι καὶ μάθωσιν τὸν τρόπον τῆς διὰ τοῦ ἀνακαλυφθέντος ἀρότρου καλλιέργειας,

(1) Ὁρα Ἀσυνταγματικὴν τῶν Βαρσιῶν τῆς 11, 23 καὶ 26 Δεκεμβρίου 1864.

νά αγοράσωσι τοιαῦτά τινα ἄροτρα, τῶν ὁποίων ὅμοια εὐκόλως καὶ ὀλιγοξόδως θέλουσι γείνει ἐνταῦθα· ἅμα εἰς ὀλίγα μέρη τῆς Ἑλλάδος γίνη χρῆσις τοιοῦτου ἀρότρου δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι θέλει ἀμέσως μεταδοθῆ αὕτη πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπέλθει οὕτως ἐν πολλῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν οἰκονομία.

Ἄς ὑποθέσωμεν πρὸς σειγμῆν ὅτι νέοι τινές, ἐκ τῶν ἰδιοκτητῶν, νοήμονες καὶ ἐγκρατεῖς τῆς παρ' ἡμῖν ἀμπελουργικῆς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος οἷον Ἀθηνῶν, Κορίνθου, Αἰγίου, Πατρῶν, Μεσολογγίου, Πύργου, Τριφυλλίας, Κυπαρισσίας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Λευκάδος κλ. ἀπευθύνουσι σήμερον αἰτήσεις πρὸς τὴν Β. Κυβέρνησιν διὰ τῶν οικείων δημοτικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν ζητοῦντες τὴν συνδρομὴν αὐτῆς ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν Γαλίαν καὶ ἐκμάθουσιν τὸν τρόπον τῆς διὰ τοῦ ἀρότρου καλλιέργειας τῶν ἀμπελώνων καὶ ἄλλων, φυτῶν τὸν ὅποιον νά ἐφαρμόσωσι κατόπιν εἰς τὰ ἴδια κτήματα· εἴπωσι δὲ πρὸς τὴν Β. Κυβέρνησιν, διατί διατρεῖ ἑκατὸν μαθητάς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον σπουδάζοντας νομικὰ ἢ ἄλλας ἐπισιήμας καὶ τρεῖς τόσους προσέτι εἰς τὰ ἄλλα σχολεῖα τοῦ Κράτους, οἵτινες πάντες εἰσὶ προωρισμένοι νά αὐξήσωσι τὴν ἀρκούντως πολυπληθῆ καὶ ὑπεράριθμον ἤδη κλάσιν τῶν καταναλωτῶν, εἴτε τῶν ὑπαλλήλων, καὶ δὲν βοηθεῖς ἡμᾶς οἵτινες προτιθέμεθα νά αὐξήσωμεν τὴν παραγωγὴν, καὶ νά βελτιώσωμεν τὴν τύχην τῶν ἐργαζομένων πολιτῶν, τῶν παραγωγῶν; Οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ Β. Κυβέρνησις θέλει ἀσμένως ἀποδεχθῆ τὰς τοιαύτας αἰτήσεις, καθόσον θέλει ἀπαλλαγθῆ καὶ τῶν ἐπαχθῶν συστάσεων τῶν βουλευτῶν κλ. θέλει δὲ συνδράμει ἀμέσως τοὺς τοιοῦτους, δι' ὧν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου θέλει ἐπέλθει μεγάλη εἰς τὸ Κράτος ὠφέλεια· εἶναι πιστευτὸν ὅτι οἱ βουλευταὶ τῶν ρηθέντων μερῶν θελουσὶ ποτε τολμήσει νά ἐπιμείνωσι παρὰ τῷ ὑπουργῷ διὰ τὴν ὑποτροφίαν τῶν προστατευομένων τῶν ἀπέναντι ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἤθελον συστήσει τὰ οικεῖα δημοτικὰ εἴτε ἐπαρχιακὰ συμβούλια ὡς καταλλήλους νά σπουδάσωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν ἀμπελουργικὴν, ἢ καὶ τὴν γεωργικὴν ἐν γένει;

Ἐπαναλαμβάνομεν ἐπομένως ὅτι μέσων δὲν στερούμεθα, ἀλλὰ θελήσεως· θελήσεως στερεᾶς, σιδηρᾶς, ἐξ ἐκείνων αἵτινες φθάνουσι πάντοτε τὸ ἐπιδικώμενον· ἀλλὰ καὶ ἡ Β. Κυβέρνησις ὀφείλει νά κηρύξῃ βραβεῖον πρὸς ἐκείνους οἵτινες εἰσάξουσιν τὴν

χρῆσιν τοῦ ἀρότρου τούτου ὡς καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ καταλλήλου εἰς τὸ σκάλισμα τοῦ ἁμβάκος καὶ τοῦ ἀραβοσίτου.

Ὁ Κύριος Σωτηρόπουλος εἶπε προχθὲς πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Σύρου, ζητεῖτε, ὧν ἔχετε ἀνάγκην, καὶ πάντοτε ζητεῖτε· ἐὰν δὲν γίνωσιν δια διὰ μιᾶς, γίνεται ὁμως σήμερον τὸ ἐν καὶ αὐριον τὸ ἄλλο. Πάντοτε κατορθοῦνται τὰ ζητούμενα, ὅταν ὦσιν ὀρθὰ καὶ ζητῶνται ἐπιμόνως καὶ προσηκόντως. Καὶ ἡμεῖς προσθέτομεν τὸ Εὐαγγέλιον εἶπε τῷ αἰτοῦντι δοθήσεται καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Ἀθῆναι 20 Ἰανουαρίου 1865.

Κ. ΦΩΣΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ.

Περὶ τῶν ἐν Βουλκάνῳ ἱαματικῶν ὑδάτων.

Ἀξιότιμε φίλε καὶ συνάδελφε!

Μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν, τῶν κατὰ τὸ λήξαν θέρος ἐλθόντων εἰς τὰ κατὰ τὴν νῆσον ταύτην σιδηροῦχα τοῦ Βουλκάνου λεγόμενα λουτρά, ἀριθμοῦνται καὶ δύο τέκνα τοῦ πληρεξουσίου Κ. Κ. . . . ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον θήλυ ἑπταετής, τὸ δ' ἕτερον ἄρβρον ἐνός καὶ ἡμίσεως ὡς ἐγγιστα ἔτους ἡλικίας. Ἀμυώτερα εἰσὶ καλῶς διαπεπλασμένα καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ὑγιῆ, καθότι ἅπασαι τοῦ σώματος αὐτῶν αἱ λειτουργίαι τελοῦνται ὁμαλῶς. Ἀμυώτερα ὁμως εἰσὶν ἀδυνάτου ἔπασσιν κράσεως, ὃν τὸ μὲν πρεσβύτερον ῥαχτικῆς, τὸ δ' ἕτερον χοιραδῶδους ἕξεως. Ἐξετάσας αὐτὰ εἶδοι ὅτι τὸ μὲν πρῶτον, ἦτοι τὸ θήλυ, εἶχε μικρὸν τι ῥαχτικῆς φύσεως ἐξήγκωμα κατὰ τὴν ἀριστερὰν νοτιαίαν χώραν τῆς τετάρτης, πέμπτης, καὶ ἕκτης πλευρᾶς, ἀναφανέν μόλις πρὸ ὀλίγων μηνῶν, καὶ τοῦτο οὐδ' ἀλγινὸν ἦτο οὐδὲ παρεμποδίζε ποσῶς ἢ παρεμόρφωνε τὸ κοράσιον, ὅπερ, καίτοι μὴ εὐτραφές, οὐδὲ λίαν ισχνὸν ἦτο. Εἶχε δὲ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀνεπτυγμένας τὰς νοεράς δυνάμεις καὶ οὐδὲν ἕτερον παθο-

λογικόν σύμπτωμα εδείκνυεν, εἰμὴ πιντέλη τῶν κάτω ἄρθρων ἀκίνησιαν καὶ ἀνικανότητα εἰς τὸ στηρίζειν ἐπ' αὐτῶν τὸ σῶμα, ὥστε τὸ δυστυχὲς δὲν ἠδύνατο νὰ ἴσταται ὄρθιον, οὐδὲ κὰν ὑπ' ἄλλου βοηθούμενον, ἀλλ' ἠναγκάζετο νὰ μένη κλινήρες ἢ καθήμενον. Ἐκ τοῦ πάθους, δὲ τούτου προσεδιήθη πρὸ τριῶν περιήπου ἐτῶν αἴφνης καὶ ἀνευ γνωστοῦ λόγου. Τὰ πάσχοντα αὐτοῦ ἄρθρα εἰσὶν ὡς τὸ λοιπὸν σῶμα καλῶς ὀργανισμένα, καὶ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα, οὐδὲ στεροῦνται τῆς ἀπαιτουμένης αἰσθητικότητος, ὥστε ἐκ μόνης τῆς ἀκινήσιος διεκρίνετο ἡ παθολογικὴ αὐτῶν κατάστασις. Καθ' ὅσον περὶ τοῦ πρεσβυτέρου. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ νεώτερον τοῦτο οὐδ' ἐξόγκωμα παρουσιάζει, οὐδ' ἄλλο τι παθολογικόν σύμπτωμα ἐκτὸς τῆς τῶν κάτω ὡσαύτως ἄκρων ἀκινήσιος καὶ ἀνικανότητος εἰς τὸ στηρίζειν τὸ σῶμα, ἀπεναντίας φαίνεται βρέφος εὐτραφές, ζωηρὸν καὶ ἀνηράς ὄψεως, οἱ δὲ λειτουργίαι τοῦ σώματος αὐτοῦ τελοῦνται ἅπασαι ὀμαλῶτατα. Ὡς πρὸς δὲ τὰ προηγούμενα καὶ τοὺς γονεῖς αὐτῶν, οὐδὲν τι δίδει ἀφορμὴν, ἵνα ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐξ αὐτῶν ἔχει τὸ πάθος τὴν αἰτίαν αὐτοῦ, διότι εἰ καὶ ἀδύνατον ὀπωσοῦν οἱ γονεῖς κρᾶσιως καὶ χοιραδῶδους ἔξεως, οὐδ' ἔπαθον ὁμως οὐδὲ πάσχουν σημαντικόν τι νόσημα.

Ποία τις ἐστὶ λοιπὸν ἡ φύσις τῆς νόσου, ἣν οἱ πικῆς οὗτοι πάσχουσι; Καθ' ἃς ἔλαβον πληροφορίας παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ τοῦ ἀξιότιμου συναδέλφου ἡμῶν Κ. Κ. . . . τοῦ καὶ συγγενοῦς αὐτῶν, συμβούλιον, συγκεῖμενον ἐκ διαφόρων τῆς πρωτευσούσης διατήμων ἰατρῶν, ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ νόσος ἔχει τὴν ἑδρὰν ἐν τῷ ῥαχιαίῳ μυελῷ, ἀποτελοῦσα χρονίαν αὐτοῦ φλόγωσιν. Ἄλλοι δὲ πάλιν τῆς πρωτευσούσης ὡσαύτως ἰατροί, ἐθεώρησαν τὴν ἀκίνησιαν τῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἄρθρων ὡς ἀποτέλεσμα ῥαχιτικῆς καχεξίας· ἐπομένως πρὸς θεραπείαν διέταξαν, συμφῶνως τοῖς πρώτοις, τὴν χρῆσιν ἐσωτερικῶς μὲν σιδηροῦχων καὶ τονωτικῶν φαρμάκων, ἐξωτερικῶς δὲ ἀνατρίψεις ἐξ ἀρωματικῶν μύρων, καὶ περιπλῆξιν λουτρᾶ ἐκ τῶν σιδηροῦχων τῆς Θήρας ὑδάτων. Ἀλλὰ ποτέα τῶν διαγνώσεων τούτων ἐστὶν ὀρθιότερα; Ἐμοῦ κριτοῦ οὐδετέρα τούτων. *Pac multotum dicam id quod sentio*· καὶ ἐν ἔργῳ πῶς νὰ θεωρήσωμεν τὸ πάθος ὡς φλόγωσιν τοῦ ῥαχιαίου μυελοῦ, ἀφοῦ οὐδ' ἄλγος, οὐδ' ἐξόγκωσις τις ἢ κύφωσις τῆς ῥαχιαίας στήλης, οὐδ' ὀργανικὴ τις βλάβη τῶν νευρικῶν κέντρων, οὐδ' ἀλλοίωσις τις τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος, σὺνθεσις κατὰ συμπάθειαν συμπτώματα

τῶν τοιούτων φλογώσεων, στηρίζει τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς; Μὴ τάχα ἡ ἀκίνησις τῶν ἄρθρων ἐστὶ παθολογικὸν σύμπτωμα τῶν τριαύτης φύσεως φλογώσεων; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἢ μὴ τάχα ἡ ἀκίνησις τῶν ἄρθρων δὲε δύναται νὰ πηγάζῃ ἐξ ἄλλου εἴδους παθολογικῆς ἀλλοιώσεως; οὐδεμία κατὰ τοῦτο ἀμφιβολία. Πρὸς ποῖον λόγον λοιπὸν ν' ἀποδώσωμεν μᾶλλον εἰς φλόγωσιν ἢ εἰς ἄλλου εἴδους πάθημα, ἰδίως δὲ εἰς δυναμικὴν τινα ἀλλοίωσιν τὴν φύσιν τῆς νόσου, ἀφοῦ μάλιστα οὐδὲν, ὡς εἶπον, σημεῖον ὑποστηρίζει τὴν ὑπαρξίν τῆς ὑποτιθεμένης φλογώσεως. Ἀλλ' ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ ζήτημα μὴ ἄρα πηγάζει ἐκ ῥαχιτικῆς καχεξίας; Πλὴν πρῶτον τὸ μικρότερον τῶν παιδίων τούτων οὐκ ἐστὶ ῥαχιτικῆς, ἀλλὰ χοιραδῶδους ἔξεως, ἧτις ὁμως οὐκ ἐστὶ τασοῦτον ἀνεπτυγμένη, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ χοιραδῶδη τοῦ ὅλου σώματος καχεξίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτης δοθείσης, δὲν ἠδύνατο αὕτη νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀκίνησιαν τῶν ἄρθρων πρὶν ἢ προξενήσῃ παθολογικὴν ἀλλοίωσιν ἐπὶ τινος τῶν νευρικῶν κέντρων, τοῦθ' ὅπερ οὐδόλως ὑπάρχει· δεύτερον δὲ τὸ πρεσβύτερον δηλονότι τὸ ῥαχιτικῆς ἔξεως, ἐκτὸς τοῦ ὡς εἴρηται μικροῦ κατὰ τὰς τρεῖς ἀριστερὰς πλευρὰς ἐξογκώματος, οὐδεμίαν ἄλλην τῶν ὀστέων ἀλλοίωσιν παρουσιάζει, καὶ μάλιστα δυναμένη νὰ ἐπινεργήσῃ παθολογικῶς ἐπὶ τῶν νευρικῶν κέντρων εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀκίνησιαν τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων. Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τούτων πάντων καὶ κρίνοντες ἐξ ἐπαγωγῆς, μάλιστα ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐξαίρεσεως, *par voie d' exception*, εἰκάζομεν ἐλλόγως, ὅτι ἡ φύσις τοῦ προκειμένου νοσήματος ἐστὶν ἀπλῶς δυναμικὴ τις ἀλλοίωσις τῶν μηρικῶν νεύρων, ἢ κατ' ἄλλην ἔκφρασιν, ὅτι ἡ ἀκίνησις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἄκρων πηγάζει ἐξ ἀπλῆς νευροπαθείας, καὶ ἰδίως ἀποτελεῖ τὴν ὑπὸ τῶν γάλλων ἰατρῶν καλουμένην *ataxie locomotrice*· ὥστε ἡ πρόγνωσις οὐ λίαν δυσάρετος, ὡς ὑπὸ τῶν προρηθέντων ἀξιότιμων συναδέλφων προυμνηθῆ. Ἀλλὰ ποῖος τις ὁ κατάλληλος τῆς θεραπείας τρόπος; Κατ' ἐμὴν γνώμην ὁ ἐξῆς, ὃν διέγραψα αὐτοῖς.

1) Ἐφαρμογὴ ἀκριβῆς τῶν τῆς ὑγιεινῆς παραγγελμάτων κατ' ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὴν τροφήν, κατάλληλον τρόπον δεικμονῆς, καθαριότητα τοῦ σώματος κλ.

2) Κουτήρια κατὰ τὰ νῶτα.

3) Βαπτεικῶς μὲν τὴν χρῆσιν τῶν καταποτίων τοῦ *Soquet*,

συγκειμένων ἐξ Azotat d'argen, Sel ammoniacque, και extrait de gentiane.

4) Ἐξωτερικῶς δὲ λουτρὰ μόλις χλιαρὰ συγκείμενα ἐξ ἀφεψήματος φύλλων καρύας ἢ ἀρωματικῶν και σιδηρούχων ὑλῶν. Ἔτι δὲ ἀταίριφεις ἐκ μύρων συγκειμένων ἐξ ἐκχυλίσματος Rhus Toxicodendri, και διαφόρων ἀρωματικῶν ἐλαίων, ἀναλόγως πάντοτε τῶν ἐνδείξεων.

5) Ἐπανάληψις ἐπὶ 2—3 ἔτη τῶν σιδηρούχων τῆς Θήρας λουτρῶν (1).

6) Ἰπομονὴ και ἐπιμονὴ ἐκ μέρους τῶν γονέων.

Στηριζόμενοι δὲ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὠφελούντων ἢ μὴ φαρμάκων, *juvantibus et judentibus*, εὐελπιζόμεθα ὅτι ἡ διαγραφείσα θεραπευτικὴ μέθοδος θέλει ἐπιφέρει αἴσια ἀποτέλεσμα, καθότι ἀπ' οὗτοι οἱ παῖδες οὗτοι ἔκκαμαν χρῆσιν τῶν σιδηρούχων τῆς Θήρας λουτρῶν και ἀφοῦ τὸ κοράσιον ἐφήρμωσε μάλιστα δῖερμα κατὰ τὰ νῶτα, ἠρθάνθησαν ἐπαισθητὴν τὴν ὠφέλειαν, διότι τὸ μὲν θῆλυ ἤρχισεν οὐ μόνον νὰ ἴσταται ὄρθιον, στηριζόμενον ὑπ' ἄλλου τινός, ἢ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν, ἐπὶ στερεοῦ τινος ἀντικειμένου, ἀλλ' οὕτως ἔχον δύναται ἤδη και νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τινὰ εἴδηματα· τὸ δὲ ἄρρεν, τὸ εἰς μόνον τὰ σιδηρούχα λουτρὰ μέχρι τοῦδε περιορισθὲν, ἤρχισεν νὰ κινή ὀλίγον τὰ μέχρι τοῦδε πάντῃ ἀκίνητα αὐτοῦ μέλη.

Δέξασθε παρακαλῶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου μου ὑπολήψεως.

Ἐν Θήρᾳ τὴν 15 Νοεμβρίου 1864.

Ὁ φίλος και συνάδελφος ὑμῶν

ΙΩ. ΔΕ-ΚΙΓΓΑΛΑΣ.

Σημειώσις τοῦ Συντάκτου. Μεθ' ὅσης εὐχαριστήσεως και εὐγνωμοσύνης μάλιστα καταχωρίζομεν ἐνταῦθα τὴν ἀξιόλογον ταύτην πραγματείαν τοῦ σοφοῦ ἡμῶν συναδέλφου Κ. Ἰωσήφ Δε Κιγάλα, τοσοῦτον μέγα αἰσθανόμεθα τὸ καθήκον ν' ἀπευθύνωμεν παρατηρήσεις τινάς, οὐχὶ εἰς τὸν ἀξιότιμον τοῦτον συνάδελφον, πολλοῦ γε και δεῖ (οὗτος δύο μόνον περιστατικὰ εἶδε, και ταῦτα ἔσπευσε νὰ δημοσιεύῃ μετὰ πολλῆς μάλιστα λεπτομερείας και τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν ἐμβριθείας) ἀλλ' εἰς ἅπαντας ἐν γένει τοὺς διευθύνοντας θεραπευτήρια ἢ νοσοκομεία, ἢ καταστήματα ἱαματικῶν ὑδάτων συναδέλφους διὰ τὴν ὀλίγην σπουδαιότητα, ἣν ἀποδίδουσιν εἰς τὴν δημοσίευσιν τοιούτων περιστατικῶν, και ἰδίως εἰς τὰς στατιστικὰς παρατηρήσεις. Πλείονες τῶν τετρακοσίων ἐπισκεφθῆσαν ἐφέτος, μᾶς ἔλεγε πρὸ ἡμερῶν μετ' ἀπιστεύου ἀφελείας συνάδελφος τις, τὰ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του περιώνυμα ἱαματικὰ λουτρὰ και ἅπαντες σχεδὸν ὠφελήθησαν, οὐχὶ ὅμως ἀμέσως, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα· ἀλλ' ὅμως ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος οὐδὲν τι περὶ αὐτῶν γινώσκει, διότι οὐδὲν τι ἠθέλησεν ἢ ἐδυνήθη νὰ δημοσιεύσῃ περὶ αὐτῶν ὁ συνάδελφος οὗτος.

Πᾶσαν λοιπὸν τὴν μομφὴν τῆς μὴ εὐαρέστου καταστάσεως τῶν παρ' ἡμῖν ἱαματικῶν ὑδάτων, νοσοκομείων, και θεραπευτηρίων δὲν πρέπει ν' ἀποδίδωμεν μόνον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ και ἡμᾶς αὐτοὺς τοὺς ἰατροὺς, τοὺς τεταγμένους ὑπ' αὐτῆς, ἵνα διευθύνωμεν τὰ καταστήματα ταῦτα. Πότε πρὸς Θεοῦ ἐδημοσιεύθη λεπτομερὴς στατιστικὴ τῶν εἰσερχομένων και ἐξερχομένων ἀρρώστων τῶν νοσοκομείων και θεραπευτηρίων μας; Πότε ἐδημοσιεύθη λεπτομερὴς στατιστικὴ ἢ και περιγραφή τῶν νοσημάτων πάντων τῶν φοιτῶντων κατ' ἔτος εἰς τὰ ἱαματικὰ λουτρὰ τῆς Κύθνου, τῆς Αἰδιψοῦ, τῆς Ἰπάτης, τοῦ Βουλκάνου ἢ και ἄλλων ἀκόμη πολυτίμων ἱαματικῶν πηγῶν, τὰς ὁποίας ἔχει ὁ τόπος μας, και εἰς τὰς ὁποίας ἀπέρχονται κατ' ἔτος ἄπειροι ἀρρώστοι πρὸς ἴασιν; Πότε ἐφρόντισαν οἱ τῶν ἱαματικῶν ὑδάτων ἰατροὶ νὰ καταδείξωσι και νὰ διακηρύξωσι μάλιστα ἐπανειλημμένως, ὅτι τὰ δεῖνα λουτρὰ π. χ. κατὰ τὰς παρατηρήσεις των, δὲν ὠφελούσιν εἰς τὰ δεῖνα νοσήματα, ἀλλ' εἰς τὰ δεῖνα, ἵνα γινώσκωσι τοῦτο ἐκ τῶν προτέρων οἱ πάσχοντες και μὴ δαπανῶνται και καταρύχωνται εἰς μάτην, ἀπερχόμενοι εἰς ἀκατάλληλα λουτρὰ, ἐν ᾧ παρ' ἡμῖν, τοῖς ποικίλαις ἱαματικῶν ὑδάτων ἔχουσιν, ἐδύναντο ν' ἀπέλθωσιν εἰς καταλληλό-

(1) Τὰ ἀξιόλογα ταῦτα ἱαματικὰ ὑδατα, τὰ ἐνεργοῦντα σχεδὸν θαύματα πρὸς ἴασιν πλείστων νοσημάτων, ἰδίως δὲ νευροπαθειῶν, ὑποσθениκῆς διαθέσεως νόσων και χρονίων φλογώσεων, εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς τοσοῦτον παραμελοῦνται ὑπὸ τε τῶν ἀσθενῶν και των ὁμογενῶν ἰατρῶν! ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῆς Β. Κυβερνήσεως. Τιμὴ και δόξα τοῖς ἐν τοῖς πράγμασι!!

τέρα; Πότε πρὸς Θεοῦ εἶδεν ἡ κοινωνία μας ἐπιστήμονά τινα νὰ ἐπιχειρήσῃ οἰκοθῆν καὶ ἰδίως ἀναλώσασαι σπουδαίαν τινα περιήγησιν εἰς τὸ Κράτος μόνον χάριν τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ὅπως γίνεται τοῦτο ἀλλαχοῦ; πότε προσεφέρθη τις παρ' ἡμῖν θῦμα ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης, ὅπως προσεφέρθησαν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ καθ' ἑκάστην προσφέρονται εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ μεγάλοι γενόμενοι ἔπειτα ἄνδρες αὐτῆς; Βεβαίως εἰς ἅπαντα ταῦτα ὑπάρχουσι καὶ ἐντιμοὶ τινες ἐξαιρέσεις, ἀλλ' αὐταὶ εἶναι τόσον ὀλίγαι, ὥστε, οἱ ἐξαιρούμενοι τῆς κατηγορίας ταύτης, ἐκλαμβάνονται καὶ ὡς ΤΡΕΛΛΟΙ. Καὶ δὲν ὑπάρχουσι ἄρα γε παρ' ἡμῖν σπουδαῖα ἐπιστημονικὰ ἀνακαλύψεις, τὰς ὁποίας εὐκόλως ἐδύνητο νὰ κάμωσιν οἱ ἐπιστήμονές μας διὰ μιᾶς π. χ. περιηγήσεως εἰς τὸ Κράτος, καὶ νὰ εὐεργετήσωσιν οὕτω τὴν ἀνθρωπότητα; καὶ δὲν σώζονται ἄρα γε παρὰ τῷ ἐλληνικῷ λαῷ πολῦτιμοὶ τινες παραδόσεις, διαδοθεῖσαι εἰς αὐτὸν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ πάντα ἄγνωστοι οὔσαι εἰς τὴν ἐπιστήμην;

Βεβαίως διὰ τὴν ἔλλειψιν ταύτην εὐθύνεται πολὺ καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἥτις, διὰ τῶν ἄχρι τοῦδε γενομένων ἀκαταλλήλων διορισμῶν ἀνικάνων καὶ κωθῶν ἐπιστημόνων εἰς ὑψηλὰς θέσεις, ἐψύχρανε τὸν ζῆλον τῶν καταλλήλων καὶ ἱκανῶν· ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει ἐμψυχοζῆλος, ἐκεῖ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ καταπνιγῇ οὗτος καθ' ὅλοκλήριον ὑπὸ τῶν προσκομμάτων ἃς ὁμολογήσωμεν λοιπὸν ἐλικρινῶς τὴν ἔλλειψιν ἱκανοῦ ζήλου καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν τῶν ἐπιστημόνων, καὶ ἃς μὴ ἀποδίδωμεν τὰ πάντα εἰς τὴν Κυβέρνησιν· τίς ἐμποδίσῃ π. χ. τοὺς ἐπιστημόνας μας νὰ συγγράψωσιν ἢ μεταφράσωσιν ὅσα μαθήματα διδάσκονται ἐν τῷ Πανεστημίῳ, ἀφοῦ ἅπαντα ἡ κοινωνία ἐπέισθη ἤδη, ὅτι τινὲς μὲν ἐκ τῶν διδασκόντων τὰ μαθήματα ταῦτα δὲν εἶναι ἱκανοὶ οὔτε νὰ συγγράψωσιν οὔτε νὰ μεταφράσωσιν, ἀλλὰ μόνον νὰ πληρώνωνται, ἄλλοι δὲ, ὅτι ἐκ κακῶς ἐννοουμένης φιλοτιμίας τοῦ νὰ πράξωσι διπλὴν τὸ τέλειον, προτιμῶσι νὰ κρῖπτωσι τὴν σοφίαν τῶν ὑπὸ τὸ μόδιον; Ἄχ πόσον συστέλλόμεθα, ὅταν ἐνθυμούμεθα, ὅτι ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱατρικῷ συλλόγῳ ἠκούσαμεν ἀξιολογωτάτην καὶ ἐμβριθεστάτην στατιστικὴν ἔκθεσιν πάντων τῶν τε εἰσελθόντων καὶ ἐξελθόντων ἐν τῷ γραικικῷ λεγομένῳ νοσοκομείῳ ἀρρώστων· ἐμάθομεν δὲ, ὅτι ἐκεῖ τοῦτο γίνεται κατὰ μῆνα. Πόσον ἐρυθριώμεν, ὅταν ἀναλογιζώμεθα, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἐπιστημόνων τοῦ Κράτους μόνον ὁ ἀξιότιμος Κύριος Ζυγομαλάς ἐγράψε σπουδαίαν πραγματείαν

περὶ ἱαματικῶν ὑδάτων τῆς Αἰδιφῦ καὶ μόνον ὁ ἐπίσης ἀξιότιμος συναδελφος Κύριος Δε-Κιγάλας μᾶς ἐπέμψε πρὸς δημοσίευσιν τὴν ἀξιόλογον ταύτην περὶ τῶν σιδηρούχων ἱαματικῶν ὑδάτων τοῦ Βουλκάνου πραγματείαν, καὶ δι' ἐξ ὅλων τῶν παρ' ἱαματικῶν ὑδάτων ἱατρῶν τῆς Ανατολῆς μόνον ὁ ἀξιότιμος ἐν συναδέλφοις κύριος Μαραθάκης μᾶς ἐπέμψε πραγματείαν τινὰ περὶ τῶν ἐν Αἰτσίῳ λουτρῶν. Πιθανὸν νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλαι τινὲς ἐξαιρέσεις, ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα μόνον γινώσκομεν οὐδὲ δικαιολογοῦνται οἱ μὴ ἐξαιρούμενοι διὰ τὴν ἔλλειψιν μισθοῦ, τιμῶν καὶ προστασίας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Ποίαν προστασίαν τῆς ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως ἢ ποίους μισθοὺς καὶ ποίους τίτλους εἶχον πρὸς Θεοῦ οἱ ἀείμνηστοι Κοραῖς, Κούμας καὶ τόσοι ἄλλοι, ὅτε ἔγραψον τὰ συγγράμματά των;

Πιστεύομεν ὅμως ὅτι τάχιστα θὰ παύσῃ καὶ παρ' ἡμῖν ὁ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἐπικρατήσας μαρasmus, καὶ τάχιστα θ' ἀποδυθῶμεν ἅπαντες εἰς σπουδαῖα ἔργα, ἵνα συντελέσωμεν εἰς τὴν ἀνάπλασιν τῆς Ανατολῆς. Ἄλλως, κίνδυνος εἶναι μὴ προλάβωσιν ἡμᾶς, τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ κλασικῇ Ἑλλάδι, καὶ ἰδίως τοὺς ζῶντας ἐν ταῖς κλειναῖς Ἀθήναις ἐπιστήμονας, οἱ ἐν τῇ Τουρκίᾳ, καὶ ἰδίως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ μάλιστα οἱ ἐκ τῆς αὐτοῦ ἱατρικῆς σχολῆς ἐξερχόμενοι. Εἶναι ἀπίστευτος ἡ περινοία καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς ζῆλος, μεθ' ὧν διέπει τὰ τῆς Τουρκίας ἱατρικὰ πράγματα ὁ ἐξοχώτατος ἀρχίατρος τοῦ Σουλτάνου Μάρκος Πασιάς, ὁ σπουδᾶσας καὶ μορφωθείς μόνον ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱατρικῇ σχολῇ. Ἄς μὴ ἀδιαφορήσωμεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι ζῶντες ἐπιστήμονες, διότι κίνδυνος εἶναι νὰ μᾶς προλάβωσιν οἱ ἐν τῇ Τουρκίᾳ, καὶ μὰ τὴν ἀλθειαν καὶ ταύτην τὴν στιγμὴν πολλὰ τῶν παρ' ἡμῖν πραγμάτων δυσκόλως ἤθελον ἀνταλλάξει τις μετὰ τινῶν ἐν Τουρκίᾳ. Οὔτε ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱατρικὴ εἰταιρία π. χ. ἤθελον εὐχαριστηθῆν ἢ ἀνταλλάξῃ τὴν θέσιν τῆς σήμερον μετὰ τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἱατρικῆς εἰταιρίας, οὔτε ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μόνον, ὡς εἶπομεν, μορφωθείς Μάρκος Πασιάς ἤθελον εὐχαριστηθῆν ἢ ἀνταλλάξῃ τὴν θέσιν τοῦ μεθ' ἡμῶν, τῶν πρὸ εἴκοσι δύο μὲν ἤδη ἐτῶν ἀξιωθέντων τοῦ πρώτου μάλιστα ἐν τῷ ἐλληνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐκδοθέντος διδακτορικοῦ διπλώματος, ἕκτοτε δὲ μὴ σταυρωσάντων τὰς χεῖρας. Δὲν ἐκτεινούμεθα περισσότερον, ἵνα μὴ παρεξηγηθῶμεν. Πολιτικὴ τις ἐφημερίς ὅμως εὐχερῶς ἐδύνατο νὰ ἐξαγάγῃ καὶ πολιτικὰ τινα ὁμοίως φύσεως συμπεράσματα. Ἀλλὰ δὲν ἀπαγορεύεται ἴσως καὶ εἰς ἡμᾶς ἐν

ταῦθα ν' ἀπευθύνωμεν τὰς ἐξῆς μόνον ἐρωτήσεις. Ἔως πότε ἄρα ἡ Ἑλλάς, ἡ τασούτους μεγάλους ἀνδρας ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος ἀναδείξασα, θά χρησιμεύη ἤδη μόνον ὡς τάφος τῆς ζωῆς ἱκανότητος; Εἶναι ἄρα γε προωρισμένον ὑπὸ τῆς Θείας προνοίας, ὥστε ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀφ' ἑαυτῆς πρέπει νὰ τίθεται εἰς τὴν ἀρμοδιαν θεσιν ἢ ἱκανότης, ἢ ἄλλως νὰ ἐνταφιάζεται ζῶσα; ἀλλ' ὁπότερον τῶν δύο τούτων συμφέρει ἄρα γε παρ' ἡμῖν εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις; ἢ μήπως ἄρα γε εἶναι προωρισμένον ὑπὸ τῆς Θείας προνοίας ὥστε ἡ Ἀνατολὴ ν' ἀναπλασθῆ μόνον διὰ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ διὰ τοῦτο, ζηλοτυπούσα τρόπον τινὰ αὕτη, προάγει μόνον τοὺς ὠφελιθέντας μὲν κατὰ τι ὑπὸ τῆς σοφίας τῆς Δύσεως, ἀλλὰ διατηρήσαντας ἀνόθευτον τὸν ἀνατολικὸν χαρακτῆρά των, ἐνταφιάζει δὲ ζῶντας ἅπαντας τοὺς ἀφιερωθέντας καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τῆς Δύσεως Ἀνατολίτας;

*Ἡ Ἀνατολικὴ ἐμπορικὴ ἐταιρεία καὶ ἡ ἐν Λονδίῳ
Παγκόσμιος ἔκθεσις τοῦ 1865.*

Γνωστοποιούμεν πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι καὶ τοὺς ἐν ἄλλαις χώραις κατοικοῦντας, ὅτι κατὰ τὴν 9 Μαΐου ε. ε. θά λάβῃ χώραν ἐν Δουβλίῳ (πρωτεύουσῃ τῆς Ἰρλανδίας) Παγκόσμιος ἔκθεσις τῶν γεωργικῶν προϊόντων, ὀρυκτῶν, ἔργων γλυπτικῆς, ζωγραφικῆς, καὶ παντὸς εἶδους βιομηχανημάτων ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἐν ἧ ἢ θά ἐκτεθῶσιν εἰς διαγωνισμόν καὶ θά βραβευθῶσι τ' ἀριστεύοντα ὑπὸ τῆς ἐξ εἰδημόνων ἐκλεχθησομένης ἐπιτροπῆς.

Οἱ διευθύνται τῆς ἐπὶ τούτῳ συσταθείσης ἐταιρίας, γινώσκοντες τὰς μετὰ τῆς Ἀνατολῆς σχέσεις μας, ἀπετάθησαν πρὸς ἡμᾶς, καὶ μᾶς παρεκάλεσαν νὰ γνωστοποιήσωμεν τὴν συγκρότησιν τῆς ἐκθέσεως καὶ ἀναδεχθῶμεν τὴν ἐντολὴν, ὅπως δι' ἡμῶν σταλῶσιν εἰς τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν, ὅσα βιομηχανήματα, ἔργα τῶν ὠραίων τεχνῶν καὶ δείγματα προϊόντων οἱ βουλόμενοι ἤθελον ἀποφασίσει νὰ ἐκθέσωσιν εἰς διαγωνισμόν.

Κατὰ παράκλησιν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἐξυπηρετούμεν τὰ συμφέροντα τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, καὶ τῶν

ὠραίων τεχνῶν ἐν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ λοιπῇ Ἀνατολῇ, ἀναδεχόμεθα τὴν φροντίδα τοῦ νὰ παραλάβωμεν τὰ βιομηχανήματα, ἔργα τῶν ὠραίων τεχνῶν, καὶ δείγματα γεωργικῶν προϊόντων τῶν μερῶν τούτων, καὶ ἐκθέσωμεν αὐτὰ εἰς τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν, ἐπὶ συμφωνίᾳ, ὅπως μετὰ τὸ πέρασ αὐτῆς, οἱ βουλόμενοι νὰ πωλήσωσι τὰ λόγου ἀξία, μᾶς μεταδώσωσι τὰς ἐπὶ τούτῳ διαθέσεις των, καὶ, εἰ μὲν ἢ κατ' ἰδίαν πώλησις των ἔσεται ἐφικτὴ εἰς δικαιολογημένην κατ' ἀξίαν τιμὴν, νὰ πωληθῶσιν εἰς τὸν μέλλοντα νὰ προσφέρῃ τοιαύτην, ἄλλως τε νὰ ἐκποιηθῶσιν ἐπὶ δημοπρασίας ὑπὸ τὴν ἐπιτηρήσιν μας, καὶ μετὰ τὴν ἐκπτώσιν τῶν ἐπισυμβάντων ἐξόδων, καὶ χωρὶς νὰ ἐπιφορτισθῶσι μὲ οἰονδήποτε ἐξοδὸν ἐπιστάσις μας ἢ προμηθείας, διαβιβασθῆ εἰς ἕκαστον τὸ καθαρὸν προῖον τῆς πωλήσεώς των. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι ἢ ἐκ τῆς πωλήσεως προκύψουσα τιμὴ θά ἦναι ἀνεκκλήτως δεκτὴ παρὰ τε τῷ ἀποστολεῖ ἢ ἐντολοδότῃ μας.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ πέμψωσι τοιαῦτα εἰς τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς εἰδοποιήσωσιν ἀνευ βραδύτητος, ἵνα προδιαθέσωμεν τὸν ἀνάλογον ἐν τῷ καταστήματι μας χῶρον καὶ παρασκευάσωμεν αὐτὸν εὐπρεπῶς, ὀρεῖλουσι δὲ νὰ μᾶς διευθύνωσιν αὐτὰ διὰ λογαριασμόν καὶ κίνδυνόν των κατὰ Μάρτιον, ὅπως ἀφίχθῶσιν ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὴν 10 ἕως 15 Ἀπριλίου, καὶ λάβωμεν οὕτω τὸν ἀποχρῶντα χρόνον, ἵνα τακτοποιήσωμεν αὐτὰ προσηκόντως ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθησομένῳ ἰδιαιτέρῳ διωματίῳ τοῦ καταστήματος τῆς ἐκθέσεως.

Ἐν Λονδίῳ τὴν 17 Ἰανουαρίου 1865.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀνατολ. ἐμπορ. ἐταιρίας

Δημήτριος Παππᾶς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

Δημοσιεύοντες τὴν παρὰ πόδας ἀγγελίαν δὲν ἔχομεν ἀνάγκη νὰ εἰπώμεν πολλά, ἵνα συστήσωμεν τὸ ἀγγελούμενον λεξικόν, διότι καὶ τοῦτο εἶναι αὐτοσύστατον, καὶ ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ εἶναι γνωστὸς γνωστότατος εἰς τὸ Πανελλήνιον· καὶ θεβαίως τοῦτο δὲν ἐλπισμόνησε τὴν ἐμβρίθειαν, τὴν γλαφυρότητα τοῦ ὕφους, καὶ τὸν ἀκραιφνῆ πατριωτισμὸν, μεθ' ὧν ὁ Κ. Αἰνιὰν συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν τὴν *Βιογραφίαν τοῦ Καραϊσκάκη*, τὰ *Κηπουρικά*, τὴν *Βιβλιοθήκην τοῦ λαοῦ*, τὴν *Γεωργικὴν ἡμερίδα*, τὴν *Στοιχειώδη ἀγρονομίαν*, καὶ τὰ *περὶ σκαμνοφυτείας καὶ μεταξοσκωλήκων*, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μετάφρασιν τῆς τραγωδίας, *Ἰφιγένεια*. Τοιοῦτοι συγγραφεῖς, αὐτόχρημα εὐεργεταὶ τῆς κοινωνίας δὲν ἔχουσιν ἀνάγκη τῆς συστάσεως ἡμῶν. Πιστεύομεν λοιπὸν ὅτι ἡ ὠριμάσασα ἤδη ἑλληνικὴ κοινωνία θὰ ἐμψυχώσῃ διὰ τῆς προθύμου συνδρομῆς τῆς τὸν συγγραφεὰ καὶ εἰς τὴν ἐκδοσὶν τοῦ ἀγγελουμένου λεξικοῦ, καὶ εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν ἄλλων ὁμοίας φύσεως ἔργων, διότι μόνον διὰ τῶν ἔργων τούτων καὶ διὰ τῶν στατιστικῶν παρατηρήσεων, τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσεν ἤδη ἀληθῶς πολῦτιμον τόμον ὁ παντὸς ἐπαίνου ἄξιος Κύριος Σηλιωτάκης, προάγονται εἰς τὴν ἀληθῆ ἡμερίαν τῶν αἰ κοινωνιών.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Πρὸ ἐτῶν εἶχον ἀναγγεῖλει τὴν ἐκδοσὶν λεξικοῦ τῆς λαλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ περιστάσεις ἀπρόοπτοι δὲν ἐσυγχώρησαν νὰ ἐκτελέσω αὐτὴν· ἤδη, σκοπεύων νὰ ἐπιχειρήσω τὴν τύπωσιν αὐτοῦ, ἀναγγέλλω τοῦτο εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν προθύμον συνδρομὴν αὐτοῦ.

Ἐνῶ ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα εἶναι ἤδη κατηρτισμένη, ὡς ὁμιλουμένη καὶ γραφομένη παρὰ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων, ἤτοι ἀπάσης τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐνῶ πολλὰ καὶ παντοειδή συγγράμματα ὑπάρχουσι γεγραμμένα εἰς αὐτὴν, ἐνῶ καὶ παρὰ τοῖς ἀλλογενεῖσι θεωρεῖται αὐτὴ ὡς ἄξια σπουδῆς, διότι παρατίσιν αὐτῶν ὠρίσθησαν καὶ ἔδραι πρὸς διδασκαλίαν αὐτῆς, οὐδὲν συνε-

τάχθη ἄχρι τοῦδε λεξικόν, εἰς ὃ νὰ δύναται τις νὰ καταφύγῃ πρὸς ἐξήγησιν ἀγνοουμένης τινὸς λέξεως, ἢ καὶ πρὸς ὀρθὴν γραφὴν αὐτῆς. Τὰ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην γλώσσαν ἐξηγοῦντα τὰς λέξεις λεξικά δὲν ἐκπληροῦν τὸν σκοπὸν τοῦ κυρίως λεγομένου λεξικοῦ, ὅπερ πρέπει νὰ περιέχῃ τὸν ὀρισμὸν ἐκάστης λέξεως μετὰ τὰς διαφορὰς κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους ἐπελθούσας τροπολογίας περὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς, καὶ νὰ περιλαμβάνῃ τὰς νεωστὶ εἰσαχθείσας εἰς τὴν γλώσσαν καὶ εἴτε διὰ τῆς ὁμιλίας εἴτε διὰ τῆς γραφῆς καθιερωθείσας ἐν αὐτῇ λέξεις.

Γλώσσα ἐπικρατοῦσα εἰς μέγα μέρος γῆς, παρέχουσα δὲ καὶ ἐλπίδας πολὺ μεγαλητέρας ἀναπτύξεως, δὲν ἦτο εὐλογον νὰ μὴ ἔχῃ λεξικόν. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην θεωρήσας σπουδαιοτάτην, ἐπροθυμοποιήθη νὰ θεραπεύσω διὰ τῆς συντάξεως τοῦ λεξικοῦ, ὅπερ ἤδη ἀναγγέλλω εἰς τὸ κοινόν. Προήχθη δὲ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν ιδέαν ταύτην ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν παρὰ τῷ λαῷ συνήθων λέξεων, ὧν τὴν καταγωγὴν ἐπροσπάθησα ν' ἀνιχνεύσω κατ' ἓν τρόπον ἔπραξε καὶ ὁ αἰδιμὸς Κοραῆς ἐν τοῖς Ἀτάκτοις αὐτοῦ.

Δὲν ἀγνοῶ, ὅτι τὸ ἔργον εἶναι μέγα καὶ ἀνώτερον τῶν δυνάμεων ἐνός, οὐτινος μάλιστα ἡ λεξικογραφικὴ πείρα ἐνδέχεται νὰ θεωρηθῇ ὡς λίαν ἀμφίβολος ἀπέναντι ἐξόχων λογίων, ὑπαρχόντων ἤδη παρ' ἡμῖν· ἀλλ' ἐπεχειρήσα τὸ ἔργον συρόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συντελέσω εἰς πρόχειρον θεραπείαν μιᾶς τῶν πρώτων, κατ' ἐμὲ, ἐθνικῶν ἀναγκῶν. Ἄς ἐκληφθῇ δὲ τὸ ὑπ' ἐμοῦ προσφερόμενον λεξικόν ὡς σκελετὸς, τρόπον τινά, ἐφ' οὗ, ἐργαζόμενοι ἐν τῷ μέλλοντι ἰκανώτεροι καὶ ἐμπειρότεροι περὶ τὰ τοιαῦτα ἄνδρες, δύνανται νὰ συντάξωσι τελειότερον.

Ἄλλ' ὅτι πλείοτερον μ' ἐνεθάρρυνεν εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἔργου τούτου εἶναι ἡ ἐλπίς τῆς συνδρομῆς τῶν λογίων, ἢ δύνανται νὰ μοὶ παρέξωσι διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου, ἂν εὐαρεστηθῶσι νὰ παραδεχθῶσιν αὐτόν. Ἐκαστος τῶν λογίων, λαμβάνων κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον, ἢ κατὰ φυλλάδιον, τὸ λεξικόν (καθόσον προβαίνει ἡ τύπωσις αὐτοῦ) καὶ ἐπεξεργαζόμενος τὸ περιεχόμενον, δύναται νὰ κρατῇ σημειώσεις, εἴτε περὶ ἐγγραφῆς ἑλλειπουσῶν λέξεων καὶ σημασιῶν, εἴτε περὶ ἐσφαλμένης ἐτυμολογίας, εἴτε περὶ διορθώσεως κακῶς τεθειμένων, εἴτε περὶ ἀντικαταστάσεως ξενικῶν λέξεων δι' ἄλλων ἑλληνικῶν. Τὰς σημειώσεις ταύτας, πεμπομένης εἰς ἐμὲ, ὑπόσχομαι νὰ δημοσι-

εύσω ἐν παραρτήματι μετὰ τὸ τέλος τῆς τυπώσεως τοῦ λεξι-
κοῦ πρὸς συμπλήρωσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ. Θέλω δὲ κα-
ταστήσει γνωστὸν εἰς τὸ κοινὸν καὶ τὸ ὄνομα ἐκίστου τῶν
λογίων, παρ' ὧν ἤθελον μοι ἀποσταλῆ τοιαῦται σημειώσεις.

Ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου προσδιορίζεται εἰς δραχμὰς εἴκοσι πλη-
ρωτέας κατὰ τὴν παραλαβὴν αὐτοῦ. Ἐκαστος ὑπογράφει εἰς μίαν
ἐκ τῶν ἀποσταλησομένων ἀγγελιῶν καὶ προσδιορίζει ἂν θελήη
νὰ λάβῃ τὸ βιβλίον εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκτυπώσεως, ἢ κατὰ τυ-
πογραφικὰ φύλλα, καθόσον ταῦτα ἐκτυποῦνται, ἀλλὰ κατὰ τὴν
τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν ὀφείλει νὰ προπληρώσῃ τὸ ἡμι-
σου τῆς τιμῆς, ὡς ἀποπληρῶσῃ δὲ τὸ ὑπόλοιπον μετὰ τὴν πα-
ραλαβὴν εἰκοσιπέντε τυπογραφικῶν φύλλων.

Ἄγγελιαί θέλουν ἀποσταλῆ πρὸς τοὺς ταχυδρομικοὺς ἐπιστά-
τας ἐντὸς τοῦ κράτους, πρὸς τοὺς ἀπινταχοῦ προξένους τῆς
Ἑλλάδος καὶ πρὸς τοὺς βιβλιοπώλας ὅσοι ἤθελον εὐκρεστηθῆ ν'
ἀναδεχθῶσι τὴν καταγραφὴν συνδρομητῶν. Οἱ καταγράφοντες
δέκα συνδρομητὰς καὶ ἀποστέλλοντες τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν θέ-
λουν λαμβάνει ἐν σῶμα δωρεάν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 24 Δεκεμβρίου 1864.

Δ. ΑΙΝΙΑΝ.

Σημειώσεις οὐσιώδης. Πρὸς ἀποφυγὴν κερματισμοῦ ὕλης
σπουδαιοτάτης, θέλομεν ἀναγκασθῆ νὰ δημοσιεύωμεν κατὰ
τάς ἀρχὰς Μαρτίου δύο ὁμοῦ φυλλάδια τὸ τοῦ Μαρτίου καὶ
Ἀπριλίου.